

SVĚT V JEDNOM DNI

PROJEKTOVÉ DNY S ROZVOJOVOU TEMATIKOU PRO 1. STUPEŇ ZŠ

SVĚT V JEDNOM DNI

PROJEKTOVÉ DNY S ROZVOJOVOU TEMATIKOU PRO 1. STUPEŇ ZŠ

Kateřina Štěpničková
Marcela Fiedorová
Dominika Jíchová

ARPOK, o. p. s., Olomouc, 2014

Publikace vznikla v rámci projektu **Svět v jednom dni – rozvojová témata v projektových dnech** realizovaného v letech 2012–2014 za finanční podpory Olomouckého kraje a z prostředků České rozvojové agentury a Ministerstva zahraničních věcí ČR v rámci Programu zahraniční rozvojové spolupráce ČR.

OBSAH

PODĚKOVÁNÍ × 4

O ARPOKU × 4

ÚVOD × 5

PROJEKTOVÉ VYUČOVÁNÍ × 6

JAK PRACOVAT S TOUTO PUBLIKACÍ × 8

RECENZE × 9

MEZINÁRODNÍ DEN ČOKOLÁDY × 11

Odkud pochází čokoláda a kdo ji jako první dovezl k nám do Evropy? Kde se nejčastěji pěstuje a kde se nejvíce jí? A co se skrývá pod spravedlivou čokoládou? Na tyto a mnohé další otázky získají žáci odpovědi právě během tohoto projektového dne.

SVĚTOVÝ DEN LIDSKÝCH SÍDEL × 21

O lidských i zvířecích obydlích nejrůznějšího druhu, o udržitelném způsobu dopravy ve městech, o největších městech na planetě a o nelehkém životě v chudinské čtvrti na kraji brazilského São Paula, o tom všem je tento projektový den.

SVĚTOVÝ DEN VÝŽIVY × 31

Je cukr zdravý pro naše tělo? Jak to bylo s otroky? Roste čokoláda rovnou na stromě? Co je typické pro stravování v Indii, Gruzii či Vietnamu a kolik toho sníme za týden? O tom všem si s žáky povídáme během projektového dne na oslavu Světového dne výživy.

DEN STROMŮ × 41

Projektový den nabízí žákům pohled na tematiku stromů z několika stran: funkce stromů v životě člověka i zvířat, rekordmané z říše stromů, lesy v proměnách čtyř ročních období a v neposlední řadě příčiny a dopady kácení tropických deštných lesů.

DEN ZEMĚ × 53

Projektový den Den Země bere žáky na dobrodružnou cestu po 4 kontinentech naší planety, na které se dozvídají o určitém environmentálním problému, jemuž daný kontinent v posledních letech čelí.

VIETNAMSKÝ DEN × 67

Žáci se formou povídání, soutěží a her seznámí nejen se základními informacemi o Vietnamu, ale také s některými oblastmi vietnamské kultury: náboženství, jazyk, stravování a umění; a společně zjišťují, jaké odlišné i podobné vlastnosti existují u českého a vietnamského národa.

DEN KVĚTŮ × 77

Během projektového dne se žáci seznamují s květinami, které se běžně vyskytují na našich loukách či zahradách. Zvláštní pozornost věnujeme růži: Kde se pěstuje? Co všechno stojí za její koupí? A jak to vůbec souvisí s globálními problémy?

LITERATURA A ZDROJE × 83

PODĚKOVÁNÍ

Rády bychom poděkovaly všem, kdo se podílel na vzniku této příručky. Učitelům za vstřícný přístup a stoprocentní servis při pilotování projektových dnů, za otevřenost k (téměř) všem našim nápadům a hlavně za vlastní iniciativu při tvorbě metodik. Žákům za to, že se aktivně účastnili projektových dnů, a za zpětnou vazbu, kterou nám k nim poskytli. Kolegům z ARPOKU za pohotovost zaskočit v lektorské pozici a za ochotu přiložit ruku k dílu vždy, když bylo potřeba. A v neposlední řadě všem ostatním, kdo nám publikaci a její vznik a vývoj jakkoli podnětně připomínkoval.

Kateřina Štěpničková, Marcela Fiedorová, Dominika Jířová

O ARPOKU

Jsme nezisková organizace, která přináší do škol globální rozvojové vzdělávání. Pomáháme učitelům, jak učit aktuální témata dneška (např. chudoba, migrace, odpovědná spotřeba), a otevřeně o nich mluvíme se žáky. O těchto tématech informujeme i veřejnost, a tak podporujeme otevřenou a tolerantní společnost a aktivní zapojení lidí do dění kolem sebe.

Naše cíle:

- *zprostředkovat kontakt mezi rozvojovým a rozvinutým světem*
- *poskytovat pedagogům nástroje pro začleňování globálního rozvojového vzdělávání do vzdělávacích kurikul a do výuky*
- *naplňovat a podporovat Národní strategii globálního rozvojového vzdělávání 2011–2015*
- *potírat extremistické názory nerespektující lidská práva*
- *poskytovat informace veřejnosti a přispět k veřejné debatě o aktuálních globálních tématech*
- *předávat a sdílet zkušenosti pracovníků ARPOKu s dobrovolníky a praktikanty*
- *budovat respektovanou a stabilní pozici ARPOKu v neziskovém sektoru v Olomouci, Olomouckém kraji, České republice a Evropě*

Více na: www.arpok.cz.

HODNOTY ARPOKU

× × ×

ODPOVĚDNOST
ZA DŮSLEDKY
NAŠEHO CHOVÁNÍ

×

TOLERANCE

×

RESPEKT

×

PROFESIONALITA

×

OTEVŘENOST

ÚVOD

Milí pedagogové, milí čtenáři.

Držíte v rukou publikaci, která přináší do škol něco netradičního: jednak téma – globální problémy, propojenost světa, život na druhé straně planety – a pak také i způsob výuky – projektové dny. Pokud patříte mezi učitele na základních školách, kteří chtějí, aby se jejich žáci orientovali v aktuálních otázkách dnešního světa, a přitom se s nimi seznamovali atraktivní formou, pak je tento metodický materiál určen právě pro vás.

Projektové vyučování se v posledních letech těší velké oblibě, protože umožňuje nahlédnout na určité téma z různých úhlů pohledu, spočívá v aktivní účasti žáků a nahrazuje frontální učení atraktivními a interaktivními výukovými metodami, při kterých jsou zapojeny všechny smysly.

Tato kniha je především ukázkou, jak lze začleňovat **globální rozvojové vzdělávání** (GRV) do výuky. GRV je podle Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání pro období 2011–2015¹ „celoživotní vzdělávací proces, který přispívá k pochopení rozdílů a podobností mezi životy lidí v rozvojových a rozvinutých zemích a usnadňuje porozumění ekonomickým, sociálním, politickým, environmentálním a kulturním procesům, které je ovlivňují“. Jaká témata, jimž by se měli žáci učit, se za touto obecnou definicí skrývají? Jsou to globalizace a vzájemná závislost jednotlivých částí světa, lidská práva, globální problémy a humanitární pomoc a rozvojová spolupráce.

My jsme se zaměřily na **mezinárodně významné dny**, které vyhláší Organizace spojených národů a každoročně skrze jejich oslavy upozorňuje na určité společensky důležité téma. Ve spolupráci s pedagogy pilotních škol jsme z nich na základě jejich potřeb vybraly ty, které jsou spojené s rozvojem, a připravily k těmto dnům metodiky projektových dnů. Tyto metodiky byly sepsané, několikrát pilotované na školách a dopracované podle připomínek učitelů tak, aby byly okamžitě použitelné pro každého, kdo si tuto knihu otevře.

Mezinárodně významných dnů podle OSN se slaví každý měsíc několik, doporučujeme proto držet se kalendáře. Pokud budete postupovat spolu s námi podle této knihy, můžete oslavit hned několik významných svátků formou projektových dnů v každém pololetí – například Mezinárodní den čokolády v září, Světový den lidských sídel v říjnu nebo Den květů v květnu.

1 Národní strategii vydalo MŠMT a MZV v roce 2011 a jejím hlavním cílem je začlenění globálního rozvojového vzdělávání do výuky na českých školách. Dokument je k dispozici na tomto odkazu: http://fors.cz/user_files/nsgrv.pdf.

Terminologické okénko – Projektový den, nebo tematický den?

Na tomto místě si dovolíme stručnou vsuvku týkající se terminologie. Projektový den je založen na tom, že žáci si zvolí nějaký problém, jehož řešení v průběhu dne hledají, a na závěr mají v ruce určitý výstup. Vedle toho tematické dny se dívají na určité téma z různých úhlů pohledu – žáci tedy neřeší vybraný problém jako u projektového dne, ale nahlíží na jedno téma z různých, zpravidla méně obvyklých, stran. (Více o projektových a tematických dnech v kapitole *Projektové vyučování*.)

Když budete pročitat tuto publikaci pozorně, jistě vás napadne, že spíše než o metodiky k projektovým dnům se jedná o metodiky k tematickým dnům, i když je tak nenazýváme. Jsme si toho vědomy, ale zvolily jsme označení projektové dny, protože je ve školství již delší dobu zakotveno a hojně používáno.

autorky

PROJEKTOVÉ VYUČOVÁNÍ

- Jaké výhody a nevýhody má tato forma výuky?
- Jak si tato projektová vyučování stojí na českých školách v současnosti?
- Jaký je rozdíl mezi projektovými a tematickými dny?

Projektové vyučování je odvozeno od pojmu projektová metoda, která je spojena se jménem W. H. Killpatricka. Volně vysvětleno, jedná se o takový jasně navržený úkol žákům, který se jim bude zdát životně důležitý a bude se blížit skutečným činnostem v lidském životě.

Při používání projektového vyučování vycházíme ze zkušeností žáka. Nelze od sebe odtrhnout proces poznání a proces činnosti. Dochází k vyústění myšlenkových pochodů do praktických činností.

Projekty by měly mít globální charakter, tedy řešit konkrétní životní situace komplexní povahy. Dále by se měla vyspecifikovat ústřední myšlenka projektu jako základní idea či jádro řešení.

Rozlišujeme různé druhy projektu, podle různých kritérií:

- charakteru problému,
- vztahu k učivu a vyučovacím předmětům,
- místa,
- počtu žáků,
- délky trvání.

V souvislosti s tematickými dny je projekt rozsáhlejší a v souvislosti se vztahem k učivu lze navrhnout projekt jednoho předmětu až po integrovaná témata. Tematické dny jsou méně rozsáhlé a nemusí řešit globální problémy.

Projektové vyučování je považováno za komplexní výukovou koncepci vyučování, v rámci níž můžeme uplatnit různé výukové metody, např. myšlenkové mapování, diskuse, interview, sběr materiálů, sběr dat, hry, experimentování atd.

Na základních školách je uplatňováno projektové vyučování v souladu s platným kurikulem (RVP ZV), které vychází z globálního vnímání světa i z integrovaného pojetí vyučovacích předmětů.

Výhody projektového vyučování:

- rozvoj motivace, aktivity, tvořivosti a samostatnosti u žáků,
- rozvoj dovednosti plánování vlastní práce,
- komunikativní a sociální zkušenost žáků,
- uplatnění praktických dovedností v životních situacích při globálním pohledu na svět.

Nevýhody projektového vyučování:

- nutná dokonalá teoretická příprava učitele a žáků, vycházející ze správné diagnostiky účastníků, tvořivost a nadšení pedagoga,
- správný a citlivý odhad pedagoga u míry volnosti a odpovědnosti žáků s přihlédnutím ke věkovým specifikům dětí,
- správný časový odhad řešení projektu a materiální vybavení projektu.

V současných českých školách se projektové vyučování uplatňuje zejména v souvislosti s nabízením průřezových témat v rámci kurikula. Školy mají k dispozici také Portál RVP, kde jsou jednotlivé projekty pedagogy diskutovány a nabízeny k realizaci. Do jaké míry pedagogové dokáží projektovou metodu správně aplikovat do vyučovacího procesu, je otázkou pro další výzkumy v pedagogice.

PhDr. Martina Fasnerová, Ph.D.

JAK PRACOVAT S TOUTO PUBLIKACÍ

Metodiky k jednotlivým projektovým dnům jsou řazeny chronologicky podle školního roku. Kapitola vždy začíná anotací projektového dne a pokračuje úvodními údaji, ze kterých získáte informace o tom, pro **kolik žáků** byla metodika vytvořena a **kolik času** budete na projektový den potřebovat. Projektový den lze samozřejmě realizovat i s jiným počtem žáků, je však třeba uzpůsobit např. množství materiálu nutné pro realizaci dne. Většinou projektové dny trvají 4 vyučovací hodiny, v několika případech je to 5 hodin.

Dále jsou uvedeny názvy jednotlivých stanovišť, prostředí vhodné k realizaci dne a specifika jeho průběhu. Co se týče **prostředí**, většinou je vhodné využít třídy s pohyblivými lavicemi a stoly, některá stanoviště vyžadují prostor kuchyňky nebo tělocvičny. Den květů se odehrává venku. **Specifika průběhu** popisují, jak je celý projektový den koncipován – jak rozdělit žáky na jednotlivá stanoviště, jak probíhá střídání skupin, zda se celým projektovým dnem line nějaké pojítko, jako např. „deníček“, poster nebo pracovní list.

Následuje **zařazení** tematiky projektového dne do **rámcového vzdělávacího programu a Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání pro období 2011–2015**.

Poté už přichází metodický popis jednotlivých **stanovišť**. Veškeré přílohy a obrázky jsou k dispozici na přiloženém USB flash disku nebo CD. V **infoboxu** v závěru kapitoly najdete vždy základní informace o daném mezinárodně významném dnu s vysvětlením, proč si ho vlastně připomínáme.

Na **USB flash disku nebo CD** dále najdete kromě příloh a obrázků rozšiřující informace o tématu, kterému se projektový den věnuje, a další potřebné informace (např. správné odpovědi), které jako učitel budete k hladkému průběhu dne potřebovat. Dále složka k projektovému dni na flash disku nebo CD obsahuje zdroje textů, obrázků a videí a několik fotografií z pilotního zkoušení projektových dnů. Publikace je koncipována zkrátka tak, že cokoli nenajdete v knize, najdete na přiložené flashce nebo CD.

Přejeme Vám příjemné a objevné zážitky s Vašimi žáky nejen při realizaci projektových dnů!

autorky

Předkládaná publikace řeší velmi aktuální problematiku, diskutovanou nejen v odborných kruzích, ale také mezi pedagogy a pracovníky volnočasových aktivit. Zabývá se problematikou kurikulárního dokumentu (RVP ZV) a naplňuje tím požadavky kladené na pedagogy v oblasti vzdělávací nabídky. Jsou zde zpracovávána aktuální témata, jako jsou např. propojenost světa, globální problémy lidstva, život na druhé straně planety a další, která by se dala zařadit mezi aktuální průřezová témata v kurikulárních dokumentech.

Publikace zpracovává nabízená témata prostřednictvím projektového vyučování. Jedná se o velmi náročnou a inovativní výukovou metodu, u níž se může změnit i organizační forma. Přestože se jedná o metodu velmi oblíbenou a učiteli často využívanou, přesvědčili jsme se o tom, že pro učitele je používání projektového vyučování jako výukové metody velmi náročné. Předkládaná publikace jim proto velmi pomůže při realizaci a zpracovávání aktuálních témat.

Můžeme konstatovat, že **cíl práce byl splněn.**

Odborná publikace s metodikou je rozdělena podle témat a zpracování nabídky, pro kterou byla určena, a to do dvou základních částí: na 1. stupeň ZŠ a 2. stupeň ZŠ.

1. stupeň ZŠ

V této části publikace se nachází témata určená pro žáky primární školy. Témata jsou vybrána podle věku žáků i podle jejich zájmů. I metodika práce je přizpůsobena věkové kategorii žáků, pro které je primárně určena.

Velmi dobře je zpracován úvod celé publikace, který napomáhá čitateli ke snazší orientaci v textu a vysvětluje účel a zaměření publikace. Reaguje zároveň na aktuální témata a mezinárodně významné dny, které vyhlásila OSN. Vysvětluje učitelům, jak na předkládanou publikaci pohlížet, a zároveň, jak s ní pracovat.

Zpracovanými tématy jsou např.: Den čokolády, Den sídel, Světový den výživy, Den stromů, Den Země, Vietnamský den, Den květů.

Každé téma je zpracováno jednotně. Obsahuje tedy odborný výklad a zdroj informací pro učitele, dále metodiku zpracování daného tématu pro žáky, ve které jsou podrobně zpracována klíčová slova, časový horizont či jednotlivé úkoly příbuzných subtémat. V závěru metodiky pro žáky je kalendář akcí vztahujících se k danému tématu. V neposlední řadě je v publikaci pod každým tématem uveden přehled zdrojů a použité literatury pro další inspiraci, popř. doplnění informací.

Učitelé mají prostřednictvím předkládané publikace k dispozici další materiály, jako například soubor krásných barevných fotografií (aktuálně k tématu), promo fotografie z jiných, podobných akcí, přílohový soubor, který obsahuje didaktické pomůcky určené pro dané téma (texty, kartičky, pexesa, pracovní listy, křížovky atd.); materiály obsahují i zvukovou stopu ve formátu MP3, vztahující se k danému tématu a přibližující danou problematiku (lze využít prostřednictvím interaktivní tabule).

Každé z předložených témat je uspořádáno ve stejném metodickém kontextu, což velmi napomáhá k jeho snadnější realizaci.

Lze tedy konstatovat, že pro 1. stupeň ZŠ jsou projektové či tematické dny velmi atraktivní vyučovací metodou, která zajišťuje participaci jak učitele, tak žáka ve vyučovacím procesu. Dochází k naplňování dlouhodobých cílů, které nám stanovuje současné kurikulum.

Závěrem lze konstatovat, že předkládaná publikace autorek je velmi zajímavá a uživatelsky příjemná. Zpracovává aktuální problematiku českého školství v kompatibilitě s evropskými projekty a tématy. Publikace je inovativní a zpracovávaná témata jsou relevantní k celosvětově řešeným problémům.

Metodiku **doporučuji k publikování.**

PhDr. Martina Fasnerová, Ph.D.

Pedagogická fakulta
Katedra primární a preprimární pedagogiky
Univerzita Palackého v Olomouci
Žižkovo nám. 5
771 40 Olomouc
Tel.: 585 635 110
E-mail: martina.fasnerova@upol.cz

MEZINÁRODNÍ DEN ČOKOLÁDY

Odkud se ta dobrota vzala?

Kdepak asi roste?

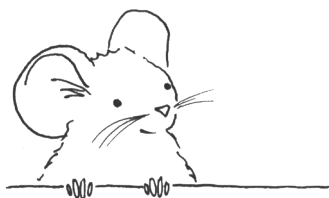
Jak může být čokoláda spravedlivá?

Odkud pochází čokoláda a kdo ji jako první dovezl k nám do Evropy? Kde se nejčastěji pěstuje a kde se nejvíce jí? A co se skrývá pod spravedlivou čokoládou? Na tyto a mnohé další otázky získají žáci odpovědi právě během tohoto projektového dne.

 počet žáků	80	 stanoviště	1) Putování za čokoládou 2) Kakao 3) Spravedlivá čokoláda 4) Výroba férové čokolády
 časová dotace	4 x 45 minut	 prostředí	třída s pohyblivými lavicemi stanoviště Putování za čokoládou: tělocvična/herna
 CÍLE	1) Žáci popíší jednotlivé fáze výroby čokolády – od kakaovníku až po tabulku čokolády. 2) Žáci vysvětlí problémy spojené s dětskou prací při výrobě čokolády. 3) Žáci pojmenují principy fair trade a vyzkoušejí si výrobu vlastní čokolády podle těchto principů.		
specifika průběhu	Žáci jsou namícháni napříč ročníky a rozděleni do 4 skupin, ve kterých pracují celý den. Jednotlivé skupiny pak vystřídají všechna 4 stanoviště.		
zařazení do RVP	vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět (Lidé kolem nás) průřezové téma: Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (Evropa a svět nás zajímá)		
zařazení do NS GRV	Lidská práva, Globalizace a vzájemná závislost jednotlivých částí světa		

Na přípravě této metodiky se podílely pedagožky ze ZŠ Karla Staršího ze Žerotína Bludov Irena Dokoupilová a Iveta Šejnohová.

1. PUTOVÁNÍ ZA ČOKOLÁDOU

1 Putování za čokoládou (7 min.)

pomůcky: nástěnná mapa světa

Představíme žákům název stanoviště a řekneme, že na něm budeme společně hledat otázky na to, jak se čokoláda vyrábí, odkud pochází apod. Rozdáme žákům seznam otázek týkajících se čokolády. Sdělíme jim, že správné odpovědi získají postupným plněním úkolů, za které dostanou indicie vedoucí k zodpovězení otázky.

Postup: přečtení otázky » plnění úkolu » indicie » správná odpověď

Seznam otázek:

- 1) Odkud čokoláda pochází?
- 2) Kdo jako první ochutnal čokoládu?
- 3) Kdo čokoládu poprvé přivezl do Evropy?
- 4) Kde se začala poprvé v Evropě čokoláda pít jako nápoj?
- 5) Kdo poprvé nabídl čokoládu, která se dala kousat?

Seznam indicí:

1. indicie: mapa Jižní Ameriky (obrázek č. 1)
2. indicie: fotografie indiánů (obrázek č. 2)
3. indicie: obrázek Hernána Cortése (obrázek č. 3),
kartičky: mořeplavec, Španěl (příloha č. 1)
4. indicie: kartičky: království, angličtina, fotbalové týmy: Chelsea, Manchester United, Arsenal FC (příloha č. 1)
5. indicie: kartičky: španělština; fotbalový klub: FC Real Madrid; býčí zápasy (příloha č. 1)

1. úkol: Čokoládová báseň (7 min.)

pomůcky: papír + psací potřeby, atlas, 1. indicie (obrázek č. 1)

Řekneme žákům: *Spousta lidí miluje čokoládu a velmi často o ní básní. Jakou básničkou se pochlubíte vy?*

Úkolem žáků je složit básničku/verš o čokoládě obsahující slova: *čokoláda, sladká, výborná, láska*. Na úkol dáme žákům 5 minut. Podle počtu žáků lze třídu rozdělit na skupiny. Pro mladší žáky může být úkol složitý, proto stačí, aby básnička/verš obsahovala např. jen jedno ze zadaných slov. Po splnění úkolu předáme žákům 1. indicii.

2. úkol: Rozcvička (5 min.)

pomůcky: švihadla, 2. indicie (obrázek č. 2)

Řekneme žákům: *Jelikož čokoláda obsahuje hodně energie, je důležité tuto energii ze svého těla zase vydat.*

Každý žák má za úkol zvládnout za 2 minuty: 20 dřepů a 20 skoků přes švihadlo. Při plnění úkolu můžeme rozdělit třídu na dvě poloviny, přičemž bude souběžně jedna polovina skákat a druhá dělat dřepy, poté si úkoly prohodí. Po splnění úkolu dáme žákům 2. indicii, můžeme doplnit informacemi o tom, jak byla čokoláda u indiánů používána.

3. úkol: Sladké slovo (5 min.)

pomůcky: tabule + křída, 3. indicie (obrázek č. 3, příloha č. 1)

Zeptáme se žáků: *Co se vám vybaví pod slovem čokoláda? Jaké máte nápady?*

Žáci mají za úkol vymyslet co nejvíce slov, která se jim vybaví, když se řekne čokoláda. Žáci vymýšlejí dohromady, jeden z nich zapisuje na tabuli. Práci žáků omezíme na 3–4 minuty. Po splnění úkolu dáme žákům 3. indicii.

4. úkol: Znělky reklam (10 min.)

pomůcky: znělky reklam (odkazy viz zdroje), přehrávač hudby, 4. indicie (příloha č. 1)

Na tabuli máme napsány názvy sladkostí. Pouštíme žákům zvukové úryvky z reklam, vždy však jen do té doby, dokud nezazní název dané sladkosti. Úkolem žáků je poslechnout si znělku a rozhodnout, které z daných sladkostí reklama přísluší. Po splnění úkolu dáme žákům 4. indicii.

5. úkol: Čokoládová socha (7 min.)

pomůcky: 5. indicie (příloha č. 1)

Řekneme žákům: *Někteří špičkoví kuchaři dokážou z čokolády vyrobit nejen krásné dorty, ale dokonce i sochy. Jací jste vy sochaři?*

Žáci mají ve skupině za úkol postavit 1 živou sochu, při níž se musí země dotýkat 5 nohou, 3 ruce, 2 kolena a 1 ucho. Po splnění úkolu poskytneme žákům 5. indicii.

2 Co víme o čokoládě? (4 min.)

Na závěr s žáky diskutujeme nad tím, co se v této hodině o čokoládě dozvěděli.

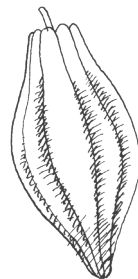

2. KAKAO

1 Evokace (5 min.)

Sdělíme žákům téma hodiny a motivujeme je pro práci následujícími otázkami.

- *Kde všude se s kakaem můžeme setkat?*
- *Víte, z čeho se kakao získává?*
- *A jak se z kakaá vyrábí čokoláda?*

2 Ze stromu na stůl² (15 min.)

pomůcky: sada kartiček pro skupinu (příloha č. 2), obrázky procesu výroby čokolády (obrázky č. 4–8), politická mapa světa, lepicí štítky 2 barev, kakaový prášek

- Rozdělíme třídu do skupin po 3 až 4 žácích. Každé skupině dáme sadu kartiček s popisem fází výroby čokolády, od pěstování kakaovníku až po finální produkt. Úkolem každé skupiny je seřadit kartičky do správného pořadí. Důležité je rozdělit žáky do skupin tak, aby si vzájemně pomáhali, tzn. mladší se staršími.

- Po skončení samostatné práce skupin postupně ukazujeme žákům obrázky zobrazující jednotlivé fáze pěstování kakaá a výroby čokolády. Obrázky komentujeme a popisujeme celý proces tak, aby si skupiny mohly kontrolovat své pořadí kartiček. Ve fázi drcení kakaových bobů dáme žákům ochutnat kakaový prášek. Do mapy označíme lepicími štítky místa pěstování kakaovníku.

- Zeptáme se žáků: *Jak se asi lidem na plantáži pracuje? Je práce těžká?*
- Na závěr celé aktivity požádáme žáky, aby odhadli, které země spotřebují nejvíce čokolády. Správné odpovědi označíme na mapě lepicími štítky jiné barvy.
- *Jsou státy, které pěstují kakaovník, zároveň státy, které spotřebují nejvíce čokolády? Proč tomu tak není?*

2 SPOLEČNOST PRO FAIR TRADE. Hořká chuť čokolády: Kakao a dětská práce. Brno, 2008.

3 Dětská práce (20 min.)

Shrneme žákům, co se dozvěděli z předchozí aktivity. Zeptáme se jich:

- *Co si myslíte, která fáze výroby čokolády bude těžší? Pěstování kakaovníku a jeho sklizeň, nebo samotná výroba čokolády?*

Necháme žáky vyjádřit jejich názor a sdělíme jim, že v následující aktivitě se podívají na to, jaké práce musejí doma vykonávat oni sami.

a) pantomima (15 min.)

pomůcky: kartičky s úkolem pantomimy (příloha č. 3)

Rozdáme žákům kartičky s příklady prací, které běžně dělají. Úkolem žáků je činnost pantomimicky předvést, zatímco zbytek třídy se snaží uhodnout, o jakou činnost jde.

Vždy po skončení pantomimy činnost rozebereme, např. Vysáváte doma? Jak často? Baví vás to? Proč ano/ne?

Poslední pantomimu předvede učitel. Činností bude sklizeň kakaových plodů. Tuto činnost rozebereme:

- *Myšlíte si, že takovou práci zvládají dělat děti?*
- *Kdybyste vy dělali takovou práci, co by se vám na tom líbilo a co nelíbilo?*
- *Proč děti musejí pracovat na plantážích?*

b) příběh (5 min.)

pomůcky: příběh Ammy (příloha č. 4), obrázek Ammy (obrázek č. 9)

Přečteme žákům příběh Ammy z Ghany. Po přečtení příběhu rozdělíme žáky do 3 skupin a necháme je vymyslet, co by Ammy přáli, nápady si navzájem sdělujeme.

Závěrem se zeptáme žáků:

- *Jaký je rozdíl mezi tím, jak pracujete doma vy a jak pracuje Ammy?*

Seznámíme žáky s problematikou dětské práce, navážeme na příběh Ammy.

4 Ochutnávka čokolády (5 min.)

pomůcky: 4 druhy čokolád (mléčná, bílá, na vaření, 80%)

Žáci postupně ochutnají z každého druhu čokolády, ochutnávku komentujeme – vyjádříme se k podílu kaka, tuku apod. Závěrem vyzveme žáky, aby řekli 2 až 3 rozdíly mezi jednotlivými čokoládami.

3. SPRAVEDLIVÁ ČOKOLÁDA

1 Křížovka (7 min.)

pomůcky: křížovka (příloha č. 5a), řešení křížovky (příloha č. 5b)

Rozdělíme žáky do dvojic a každé dáme křížovku. Poskytneme jim 5–7 minut na vyplnění, poté se žáků zeptáme, co je tajenkou. Správným řešením je: FAIR TRADE. Zeptáme se žáků, zda už se s tímto pojmem někdy setkali a zda ví, co znamená. Pokud ne, sdělíme jim, že se s ním právě na tomto stanovišti seznámí.

★ *Tip*: Pokud se jedná o žáky 1. až 3. tříd, rozdáme do dvojic pouze otázky, křížovku máme předkreslenou na tabuli a luštíme ji všichni dohromady. V tomto případě je dobré žáky zaměstnat – dopisováním do křížovky, diktováním písmen zapisovateli aj.

2 Jak funguje fair trade? (20 min.)

pomůcky: rozstříhané obrázky do skupin (obrázky č. 10–13)

» Přeložíme žákům sousloví fair trade = férový obchod. Zeptáme se jich:

• *Co si představíte pod pojmem férový? Co to znamená, když je něco fér?*

Myšlenky žáků zapisujeme na tabuli. Je důležité, aby žáci pojmu správně rozuměli. Sdělíme jim, že vlastnosti, které vyjmenovali (spravedlivý, bez podvodů apod.), by se měly vztahovat i na obchodování, třeba na obchodování s čokoládou.

• *Jak může být ale nákup a prodej spravedlivý? Ke komu?*

K těm, kdo potraviny vyrábějí, nebo k těm, kdo je kupují?

Zeptáme se žáků na jejich názor a sdělíme jim, že se nyní podíváme, jak spravedlivý obchod funguje.

» Rozdělíme žáky do 4 skupin a každé skupině rozdáme rozstříhaný obrázek. Obrázky zobrazují vybrané principy fair trade, a to tak, aby se promítla férovost jak vůči zákazníkovi, tak vůči výrobcí. Úkolem každé skupiny je obrázek složit. Upozorníme žáky na to, že každá skupina má obrázek jiný a po ukončení skládání si je budou navzájem představovat. Na skládání dáme žákům maximálně 5 minut, na prezentaci maximálně 1 minutu.

Vyzveme jednotlivé skupiny, aby zbytku třídy představily svůj obrázek a zkusily se zamyslet nad tím, jak může souviset se spravedlivým obchodem. Následně vysvětlíme princip, který obrázek zobrazuje, a srovnáme s běžným způsobem obchodování. Jednotlivé principy zakreslujeme zjednodušeně na tabuli, aby si je žáci vizualizovali.

3 Čokoládové obaly (7 min.)

pomůcky: obaly od čokolád (fair trade i běžné čokolády), logo Fairtrade (obrázek č. 14)

Rozdáme žákům do dvojic vždy 1 obal od čokolády (fair trade i běžných: Orion, Figaro, Milka atd.). Zeptáme se žáků:

- *Zjistěte, jestli máte fair trade čokoládu. Jak jste to poznali?*
- *Viděli jste již někdy v obchodě fair trade čokoládu?*

Kde se dá taková čokoláda koupit?

Dáme žákům prostor, aby si obaly prostudovali, a vyzveme je, aby ostatním sdělili, co se dozvěděli. Představíme jim logo Fairtrade a informujeme je o tom, kde mohou takovou čokoládu koupit.

Na závěr aktivity necháme žáky zopakovat, co vlastně znamená, když uvidí někde na výrobku logo Fairtrade, využijeme nakreslené obrázky principů z předchozí aktivity.

4 Pracovní list (10 min.)

pomůcky: pracovní listy (příloha č. 6)

Rozdáme žákům pracovní list a dáme jim čas na jeho vyplnění. Pracovní list si poté společně zkontrolujeme.

13. 9. DEN ČOKOLÁDY

Čokoláda je produkt oblíbený po celém světě, a proto není divu, že svůj svátek oslavuje hned několik dní v roce – jedná se o Světový den čokolády, Národní dny čokolády, ale také Mezinárodní den čokolády, který připadá každoročně na 13. září. S tímto datem přišla americká organizace NCA (National Confectioners Association), ze které následně vznikla roku 2008 „Rada pro čokoládu“ (Chocolate

4. VÝROBA FÉROVÉ ČOKOLÁDY

Toto stanoviště probíhá v kuchyňce.

1 Co je férová čokoláda? (5 min.)

Zeptáme se žáků, zda už si někdy doma vyráběli čokoládu. V případě, že ano – z jakých ingrediencí ji dělali? Řekneme žákům, že nyní si také uvaří svou vlastní domácí čokoládu a ještě k tomu férovou. Zeptáme se žáků:

- *Jaké jsou základní principy fair trade?*

2 Výroba férové čokolády (40 min.)

pomůcky: fair trade kakaová hmota, fair trade třtinový cukr, silikonové formičky (např. formičky na muffiny nebo na led), hrnce, sporák, vařečka, naběračka, různé druhy oříšků, sušeného ovoce nebo koření, sušených lístků či čaje na zdobení, obrázky z výroby fair trade čokolády (obrázky č. 15, 16), nůžky, stužka, celofán

Do hrnce nasypeme kakaovou hmotu (což je směs kakaového prášku a kakaového másla) a cukr v poměru 50 : 50 a smícháme. Vaříme ve vodní lázni, dokud se hmota nerozpustí. Poté horkou hmotu naléváme do formiček, ozdobíme různými druhy oříšků (mandle, vlašské ořechy), sušeným ovocem (švestky, třešně...) a kořením (anýz, zázvor, chilli...). Můžeme přidat například i sušené lístky rooibos čaje. Necháme vychladnout a ztuhnout. Poté vyklepneme z formiček a ihned konzumujeme nebo balíme do celofánu jako dárek.

Council). Ta si stanovením dne čokolády dává za cíl nejen oslavit tento lahodný výrobek (co se týká kvality, chuti a oblíbenosti i vlivu na zdraví), ale také šířit povědomí o průběhu výroby čokolády a o pěstování kakaava (podmínky, fair trade, dětská práce), o velkých mezinárodních korporacích, které ovládají světový trh s čokoládou díky svým reklamním kampaním, a o tradičních způsobech výroby čokolády.

★ *Tip: Fair trade kakaovou hmotu lze koupit přes e-shop <http://www.kakaoveprodukty.cz/> a fair trade třtinový cukr přes e-shop <http://www.fairtradecentrum.cz/>.*

Postup výroby férové čokolády a hotové výrobky lze vidět na fotografii viz Obrázky/Výroba férové čokolády.

Zdroje:

The Story of Chocolate [online]. 2014 [cit. 2014-05-15].

Dostupné z: <http://www.thestoryofchocolate.com/index.cfm>

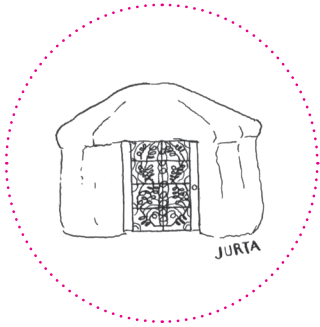
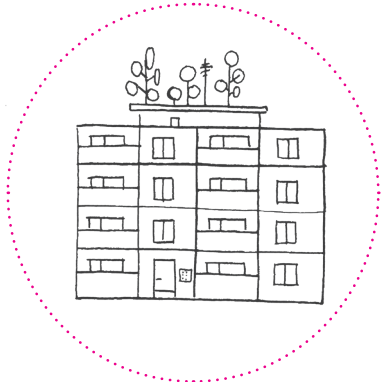
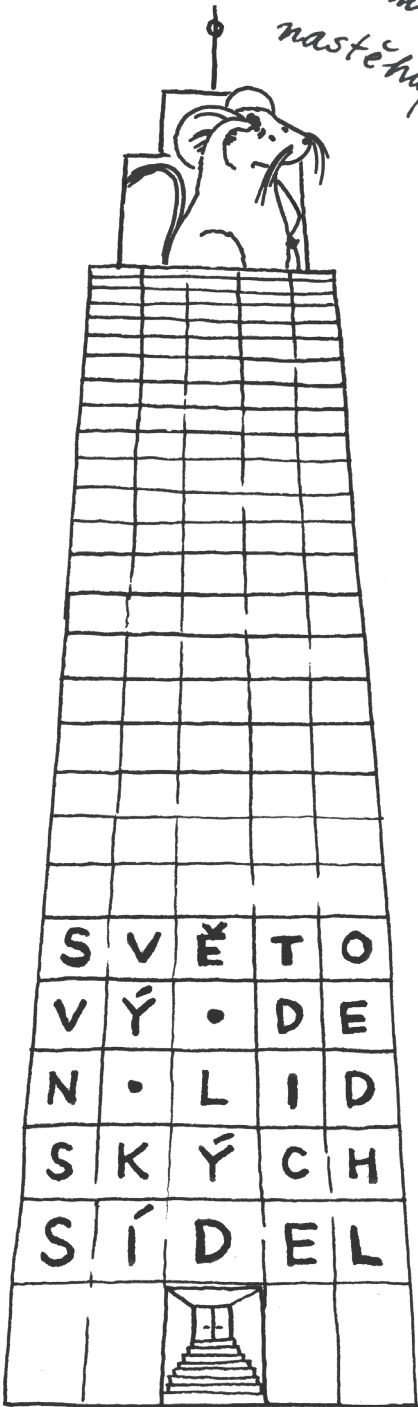
Mezinárodní den čokolády: Dnešní den patří čokoládě. A to mezinárodně!. In: Fitnesstv.cz [online]. 2014 [cit. 2014-05-15].

Dostupné z: <http://www.fitnesstv.cz/mezinarodni-den-cokolady>

Oslavte Den čokolády. Třeba mléčnou s oříšky, tu miluje třetina Čechů. In: Idnes.cz [online]. 2012 [cit. 2014-05-15].

Dostupné z: http://ona.idnes.cz/den-cokolady-cy8-/recepty_apx?c=A120912_165649_recepty_job

Tak kam se
nastěhují?

V jakých domečkách přečkávají zimu různí živočichové a jak se takové domečky vyrábí? A jak bydlí lidé v různých koutech světa? Žáci se dozvídají o méně tradičních obydlích, jako jsou například mongolská jurta nebo kolumbijská maloka. Dále si žáci pomocí her a zábavných úkolů osvojují základní aspekty života ve městě a na vesnici a zamýšlejí se nad udržitelnými způsoby dopravy ve městech. Poté se vydávají na rychlou cestu kolem světa a hledají největší města na planetě. Nelehký život v chudinské čtvrti na kraji brazilského São Paula jim přibližuje videopříběh jejich vrstevníků Bilu a Joao z cyklu Neviditelné děti.

 počet žáků	20	 stanoviště	1) Pelíšky zvířat 2) Bydlení 3) Města 4) Velkoměsta
 časová dotace	4 x 45 minut	 prostředí	třída s pohyblivými lavicemi
	1) Žáci zhodnotí význam domova ve svém životě. 2) Žáci srovnají různé typy bydlení ve světě a způsob života na vesnici versus ve městě. 3) Žáci popíší problémy chudinských čtvrtí ve velkých městech.		
specifika průběhu	Žáci pracují celý projektový den jako jedna skupina, která postupně navštívuje jednotlivá stanoviště.		
zařazení do RVP	vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět (Místo, kde žijeme, Lidé kolem nás) průřezové téma: Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (Evropa a svět nás zajímá), Environmentální výchova (Ekosystémy)		
zařazení do NS GRV	Environmentální výchova (Ekosystémy)		

Na přípravě této metodiky se podílely pedagožky ze ZŠ a MŠ Lobodice Jana Blažková, Eva Gregovská a Jana Ježková.

1. PELÍŠKY ZVÍŘAT

1 Úvod (10 min.)

pomůcky: flipchartový papír + barevné fixy

Sedneme si se žáky do kruhu a doprostřed položíme flipchartový papír s fixy. Sdělíme žákům, že se celý den budeme zabývat bydlením. Zeptáme se jich: „*Kde všude se může bydlet?*“ a vyzveme je, aby své nápady jeden po druhém zakreslili na flipchartový papír. Takto vytvořený plakát na závěr zhodnotíme a nastíníme jim, co je během dne čeká a s jakým typem bydlení se seznámí.

2 Obydlí zvířata (20 min.)

pomůcky: 5 obrázků zvířat (obrázky č. 1–5), papír + psací potřeby do skupin, tabule

» Zeptáme se žáků, zda v obydlích, která nakreslili, žijí běžně i divoká zvířata? Sdělíme žákům, že se v této hodině společně podíváme na to, jak a kde bydlí zvířata, která žijí kolem nás. Která to jsou? Necháme žáky vyjmenovat zvířata, na která si vzpomenou, a zapisujeme je na tabuli.

» Rozdělíme žáky do čtyř skupin. Každé skupině rozdáme obrázek zvířete. Úkolem skupiny je zvíře poznat a poznamenat si co nejvíce věcí, které o daném zvířeti vědí. Dětem můžeme pomoci například otázkami:

- *V jakém prostředí se zvíře nejčastěji pohybuje?*
- *Jak se nazývají jeho mláďata?*
- *Čím se živí?*
- *Jak tráví zimu?*

Upozorníme žáky na to, že své zvíře budou po cca 5 minutách práce prezentovat zbytku třídy, neboť každá skupina má jiné zvíře. Po prezentaci jednotlivých skupin se zeptáme třídy, v jakém pelíšku asi dané zvíře bydlí? V případě, že žáci nevědí, jim správnou odpověď sdělíme. Pro inspiraci můžeme použít články Zimní pelíšky veverek, ježků, sluníčků a ptáčků, uvedený ve zdrojích.

3 Tvorba pelíšků (15 nebo více min.)

pomůcky: • varianta A – papíry, výtvarné potřeby
• varianta B – materiál na tvorbu pelíšků

• varianta A: 15 min.

Rozdáme žákům papíry a výtvarné potřeby a vyzveme je, aby si vybrali libovolné zvířátko a nakreslili, jak přezimuje.

• varianta B: časově náročnější

Jdeme s žáky ven, ideálně na louku, do prostředí lesa apod. Žáci pracují ve skupinách a jejich úkolem je nasbírat materiál, který by byl vhodný k vytvoření pelíšku pro vybrané zvířátko.

2. BYDLENÍ

1 Můj domov (10 min.)

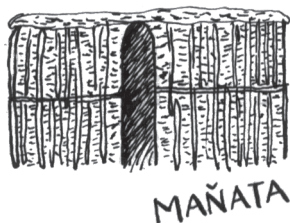
pomůcky: hudební přehrávač, nahrávka libovolné klidné hudby

Sdělíme žákům, že se nyní z domečků pro zvířata společně přesuneme k našemu bydlení. Vyzveme je, aby zavřeli oči a představili si svůj domov, místo, kde bydlí. Motivujeme je k tomu, aby procházeli pokoj po pokoji, svá oblíbená zákoutí, klidně i zahradu. Během toho pustíme klidnou hudbu.

Poté žáky vyzveme, aby oči opět otevřeli. Řekneme jim, aby se zamysleli nad tím, jaké tři věci by si z domu vzali, kdyby jej museli opustit a už nikdy se do něj nevrátili. Dáme jim krátký čas na rozmyšlenou, žáci si své nápady mohou napsat, či jen ponechat v hlavě. Poté požádáme dobrovolníky, aby ostatním řekli, které tři věci si ze svého domova vybrali, můžeme zapisovat na tabuli. Žákům řekneme, ať si vybrané věci pamatují, použijí je v příští aktivitě.

2 Jak se žije jinde ve světě? (25 min.)

pomůcky: sada kartiček do skupin (příloha č. 1), obrázky jednotlivých obydlí (obrázky č. 6–14), PC + promítací plocha

Sdělíme žákům, že se nyní podíváme na to, v jakých typech obydlí žijí lidé v různých částech světa. Vytvoříme skupiny po cca čtyřech žácích a každé skupině rozdáme sadu kartiček. Sada obsahuje obrázky tří různých obydlí – jurty, maňaty a maloky. Ostatní kartičky obsahují informace o materiálu, ze kterého je obydlí postaveno, o místě, kde se s daným obydlím můžeme setkat (kontinent + země), a zajímavost. Úkolem žáků je přiřadit kartičky správně k sobě. Na práci dáme žákům podle potřeby 5 až 10 minut.

Po uplynutí času si seřazení kartiček společně zkontrolujeme. S žáky si pak o jednotlivých bydleních společně povídáme, průběžně promítáme související fotografie. Můžeme jim klást následující otázky:

- *Kolik pokojů může v daném obydlí být?*
- *Co má obydlí společného s mým domovem? Co je naopak jiné?*
- *Chybělo by vám v tomto obydlí něco? Pokud ano, co?*
- *Dokázali byste využít ty tři věci, které byste si vzali z vašeho domova? Jak/proč ne?*

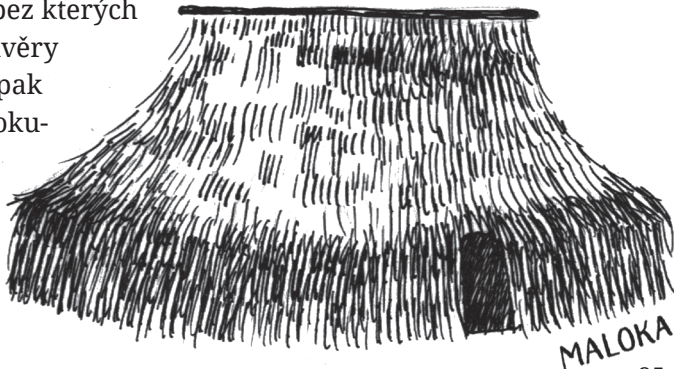
U použitých materiálů zdůrazníme, že tradiční obydlí, a tedy i obydlí našich předků, využívalo materiálů z přírody. Proto se domy na různém konci světa lišily podle toho, jaké materiály se tam vyskytovaly.

- *Jak je tomu dnes? Jaké materiály se na stavbu obydlí používají?*

3 Moje obydlí (15 min.)

pomůcky: papíry + psací potřeby do skupin

Žáci pracují ve skupinách z předchozí aktivity. Do skupin rozdáme vždy po jednom papíru a vyzveme děti, aby jej přehnuly na polovinu. Necháme žáky diskutovat a společně se rozhodnout – do jedné poloviny papíru vypíší, co je podle nich pro bydlení potřebné a nezbytné, a na druhou polovinu pak věci, bez kterých by se dalo obejít. Závěry skupinové práce si pak společně sdílíme, pokusíme se shodnout např. na pěti společných věcech.

3. MĚSTA

1 Města vs. vesnice (45 min.)

pomůcky: papíry, atlasy ČR, slepé mapy ČR do skupin (příloha č. 2), velké papíry (A2) do skupin, pastelky, případně kostky stavebnice, psací potřeby

Třídu uzpůsobíme tak, abychom měli v prostoru rozmístěné pracovní stoly pro pět skupin žáků (v jedné skupině bude cca 5 dětí). Během hodiny budou mít žáci několik úkolů, po jejich splnění se vždy přesunou k sousednímu pracovnímu stolu (simulujeme tak dopravu po městě). Pokud úkol splní bez chyby či s malou chybou, přesouvají se v taxi – nejrychlejší a nejvhodnější cestou k sousednímu stolu. Pokud chybují závažněji či nesplní úkol vůbec, přesouvají se MHD – musí obejít celou třídu a v jednom z rohů udělat 20 dřepů, teprve pak si sednou k sousednímu stolu.

★ **Tip:** Směr pohybu mezi jednotlivými stoly můžeme vyznačit šipkami na zemi.

Poté už žákům pokládáme jednotlivé úkoly (na každý úkol cca 10 min.):

1) Jaký je rozdíl mezi vesnicí a městem?

Nápady žáků zapisujeme do dvou sloupců na tabuli. (*Město má větší počet obyvatel – v ČR je to obvykle sídlo s více než 3 000 obyvateli, větší a hustší zástavbou, více kulturními, obchodními a vzdělávacími příležitostmi, má lepší možnosti v pracovních příležitostech, lidé se mezi sebou méně znají...*)

Úkol: Vymyslete básničku na slova – město, vesnice, doprava, obchody.

2) Největší česká města

Úkol: Najděte v atlase ČR pět nejlidnatějších českých měst (Praha, Brno, Ostrava, Plzeň, Liberec) a zakreslete je do slepé mapy ČR.

3) Doprava ve městě

Vyjmenujeme společně se žáky prostředky městské hromadné dopravy (autobus, metro, tramvaj, trolejbus). Vyjmenujeme klady a zápory městské hromadné dopravy versus taxislužby.

Úkol: Nakreslete co nejplnější vůz tramvaje. Nakreslené tramvajové vozy pak můžeme spojit a vystavit si ve třídě.

V případě, že zbyde čas, můžeme přidat ještě jeden úkol:

4) Co se obvykle nachází v centru města?

Nápady žáků opět zapisujeme na tabuli. (*Kostel, radnice, obchody, pošta, škola...*)

Úkol: Z kostek stavebnice postavte město, které má deset paneláků (po pěti kostkách) a pět mrakodrapů (po deseti kostkách).

4. VELKOMĚSTA

1 Největší města světa (8 min.)

pomůcky: předkreslená tabulka na flipchartovém papíru, lístečky s městy a počty obyvatel, lepicí guma, politická mapa světa či přístup k internetu a projektor

Ještě před začátkem hodiny si připravíme tabulku s počtem obyvatel a vedle na tabuli nalepíme kartičky s názvy velkoměst. Doporučujeme nalepit města přibližně tak, jak jsou ve skutečnosti na mapě. Posadíme žáky do kruhu či na koberec a zeptáme se jich, co si představí, když se řekne velkoměsto a proč se podle nich slaví Světový den lidských sídel. Pokračujeme otázkou, jaké světadíly známe a kde se nacházejí – ukazujte na mapě. Projdeme se žáky názvy měst a zeptáme se jich, jaká ze zmíněných měst znají a kde se nacházejí – postupně si všechna ukážeme na mapě a následně přejdeme k doplňování tabulky (popořadě, náhodným výběrem či tipováním). Počty obyvatel porovnáváme s celou Českou republikou. Pro srovnání na konec tabulky zařadíme i naše největší město Prahu a regionální metropoli Olomouc, případně regionální metropoli nejbližší vašemu bydlišti. Města máme barevně označena podle jednotlivých kontinentů, na kterých leží.

Poté se žáků zeptáme: *Kde největší města světa leží? Na kterém kontinentě je jich nejvíc? Jsou to bohaté, nebo chudé části světa? Jsou ta města chudá, či bohatá?*

	Město	Počet obyvatel		Město	Počet obyvatel
1	Tokio	35 mil.	7	Manila	22 mil.
2	Šanghaj	29 mil.	8	Mexico City	22 mil.
3	Jakarta	27 mil.	9	New York	22 mil.
4	Soul	26 mil.	10	São Paulo	21 mil.
5	Dillí	25 mil.		Praha	1 mil.
6	Karáčí	23 mil.		Olomouc	0,1 mil.

2 Co je to slum? (12 min.)

pomůcky: pracovní listy do skupin (příloha č. 3)

Rozdělíme žáky do skupin po čtyřech až pěti. Každá skupina vyplní pracovní list, ze kterého se žáci dozvědí, v jakých podmínkách žijí lidé v chudinských čtvrtích na okrajích velkých měst v rozvojových zemích. Necháme je vyluštit krátkou křížovku pod textem, tajenkou je SLUM. Povídáme si s nimi o tom, co je to slum, jaké domy v něm jsou, jak vypadá prostředí slumu, kde se slumy ve světě nachází atd.

3 Bilu a Joao (25 min.)

pomůcky: DVD Neviditelné děti, PC + dataprojektor, lístečky dvou barev

Řekneme žákům, že do jednoho slumu se teď podíváme. Uvidíme video o Bilu a Joao, kteří bydlí v chudinské čtvrti právě v São Paulu. Shrňeme žákům příběh dětí (film je s titulky, tak aby se nemuseli žáci příliš soustředit na text, ale spíše vnímali vizuální stránku a atmosféru toho místa): Bilu a Joao jsou sourozenci, kteří tráví většinu volného času na ulici, kde sbírají odpadky. Ty pak vozí do sběrný, čím si vydělávají na cihly pro dům, který s rodiči staví.

Necháme si na konec hodiny 5 minut (v případě, že film nezhlédneme až do konce, příběh dovyprávíme) a položíme žákům tyto otázky:

- *Co vás na filmu nejvíce zaujalo?*
- *Co si pamatujete?*
- *Co děti sbíraly a vozily do sběrný?*
- *Jakým jiným způsobem si vydělávaly peníze?*

Shrňeme se žáky, co se během této hodiny dozvěděli.

PRVNÍ PONDĚLÍ V ŘÍJNU – SVĚTOVÝ DEN LIDSKÝCH SÍDEL

Každé první říjnové pondělí se již od roku 1986 slaví na popud Organizace spojených národů Světový den lidských sídel (World Habitat Day). Jeho cílem je poukázat na stav našich měst a na základní právo lidí na důstojné bydlení. Den by nám měl také připomenout spoluodpovědnost každého na tom, jak budou naše města a obce v budoucnu vypadat. Každý rok vyhlašuje OSN specifické podtéma Světového dne lidských sídel. V roce 2013 to například bylo téma městská mobilita. Hladký pohyb obyvatel po městě je totiž spolu s dostupností zboží a služeb nezbytnou podmínkou fungování rostoucích měst. Ideální představou je potom přejít k udržitelnějšímu způsobu dopravy a dostat cestující z aut do vlaků, autobusů, na cyklostezky a chodníky.

Dalšími tématy Světového dne sídel byly v minulých letech například: města a klimatické změny (2011), bezpečnost měst (2007), spolupráce mezi městy (2002) nebo města bez slumů (2001).

Každoročně se také u příležitosti Světového dne sídel vyhlašuje cena World Habitat Award, kterou získávají projekty po celém světě, jež nabízejí praktické, inovativní a udržitelné řešení aktuálních problémů týkajících se bydlení. Oceněny byly například projekt na rehabilitaci starého města Hebronu v Palestině, „ekočtvrť“ v Malmö ve Švédsku nebo preventivní opatření obydlí proti tajfunu (Vietnam).

Stavem bydlení a lidských sídel po celém světě se zabývá agentura OSN s názvem UN Habitat. Jejím cílem je dosáhnout důstojných podmínek bydlení a adekvátního přístřeší pro všechny lidi na této planetě. Hlavní sídlo této organizace se nachází v Nairobi, hlavním městě Keni. Více informací viz www.unhabitat.org.

SVĚTO-
VÝ DEN
VYŽIVY

Je cukr zdravý pro naše tělo? Jak to bylo s otroky? Roste čokoláda rovnou na stromě? Co je typické pro stravování v Indii, Gruzii či Vietnamu a kolik toho sníme za týden? O tom všem si s dětmi povídáme během projektového dne na oslavu Světového dne výživy. Žáci se formou skupinové práce, soutěží a her dozvědí odpovědi na otázky týkající se výživy u nás i ve světě.

 počet žáků	72	 stanoviště	1) Cukr 2) Kakao 3) Spotřeba potravin ve světě 4) Tradice stolování ve světě
 časová dotace	4 x 25 minut	 prostředí	třída s pohyblivými lavicemi
 CÍLE	1) Žáci vysvětlí vybrané problematické stránky cukru – obchod s otroky, nadměrná spotřeba. 2) Žáci popíší jednotlivé fáze výroby čokolády – od kakaovníku až po tabulku čokolády. 3) Žáci srovnají spotřebu potravin a způsob stolování v různých částech světa.		
specifika průběhu	Žáci jsou namícháni napříč ročníky a rozděleni do 4 skupin, ve kterých pracují celý den. Jednotlivé skupiny pak vystřídají všechna 4 stanoviště. Stanoviště neodpovídají délce vyučovací hodiny, jejich časová dotace je 25 minut.		
zařazení do RVP	vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět (Člověk a jeho zdraví, Lidé kolem nás) průřezové téma: Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (Evropa a svět nás zajímá), Multikulturní výchova (Kulturní difference)		
zařazení do NS GRV	Globalizace a vzájemná závislost jednotlivých částí světa		

1. CUKR

1 Evokace s cukrovou kostkou (5 min.)

pomůcky: polystyrénová krabice (= kostka cukru)

Před zahájením aktivity sdělíme žákům název stanoviště a zeptáme se jich, zda vědí, co by polystyrénová krabice, kterou držíme v ruce, mohla představovat. Seznámíme žáky s faktem, že kostkový cukr je českým výrobkem z roku 1842. Poté se žáci se postaví do kruhu a budou si házet kostkou a každý, kdo kostku chytí, má za úkol říct první věc, která ho napadne, když se řekne cukr.

2 „Pexeso“ (5 min.)

pomůcky: pexeso (příloha č. 1)

Rozdělíme žáky do tří až čtyř skupin po přibližně stejném počtu členů. Do skupin rozdáme kartičky „pexesa“ a vyzveme žáky, ať je všechny rozloží lícem nahoru. Skupiny nebudou hledat dvě stejné kartičky, ale kartičky, které spolu tvoří pár (např. Praha – hlavní město České republiky). Dáme žákům čas na vytvoření dvojic a správnost výsledků si poté společně zkontrolujeme.

Řekneme žákům, že dva páry jejich kartiček představují pro lidstvo či planetu Zemi problém. Požádáme žáky, aby takové dvojice vybraly:

- cukr: bílý zabiják
- obchod s otroky: Anglie, západní Afrika, Karibská oblast

3 Aktivity vyplývající z pexesa

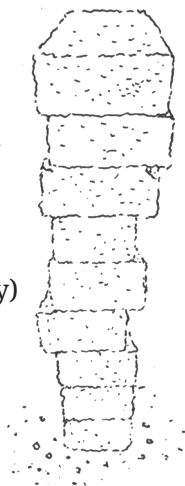
Sdělíme žákům, že se vybranými problémy nyní budeme zabývat podrobněji.

a) Cukr – bílý zabiják (5 min.)

pomůcky: potraviny nebo obaly potravin (krabice, láhve, sáčky) např. jablko, banán, Coca-Cola, kečup, tyčinka Snickers

Zeptáme se žáků:

- Proč se cukru říká bílý zabiják?

- *Jak může být cukr našemu tělu škodlivý?*
- *V jakých potravinách se cukr může vyskytovat?*

Postavíme před žáky potraviny nebo obaly vybraných potravin a necháme je odhadovat, kolik kostek cukru mohou obsahovat. Správné výsledky jim potom sdělíme.

b) Obchod s otroky (7 min.)

pomůcky: mapa světa

Seznámíme žáky s pojmy otrok, otroctví. Povídáme si o fungování trojúhelníkového obchodu, ukazujeme na mapě. Zapojujeme žáky do výkladu:

- *Za co asi vyměnili domorodí náčelníci otroky?*
- *Jak dlouho mohla trvat cesta do Karibiku?*
- *V jakých podmínkách otroci cestu absolvovali?*
- *Proč se využívalo právě Afričanů na práci na plantážích?*
- *Jak bylo s otroky zacházeno?*
- *S čím mohla plout loď z Karibiku zpátky do Anglie?*
- *Najdeme dnes nějaké důsledky obchodu s otroky?*

4 Reflexe (3 min.)

pomůcky: lepicí štítky

Rozdáme žákům lepicí štítky a požádáme je, aby na ně napsali jednu či více věcí, které si z tohoto stanoviště odnášejí – něco, co je překvapilo, zaujalo aj.

2. KAKAO

1 Jak vzniká čokoláda? (5 min.)

pomůcky: malé obrázky do skupin (obrázky č. 1–5: zmenšit), obrázky (obrázky č. 1–5)

Rozdělíme žáky do čtyř až pěti skupin a každé skupině rozdáme sadu obrázků. Vyzveme skupiny, aby zkusily seřadit obrázky podle toho, jak si myslí, že postupuje proces výroby čokolády. Správnost seřazení si poté

společně zkontrolujeme, během kontroly připevňujeme obrázky (velikost A4) na tabuli ve správném pořadí a společně s žáky popíšeme, co na obrázku je. (Správné řešení odpovídá řazení fotografií ve složce Obrázky).

2 Informace (10 min.)

pomůcky: kartičky s informacemi (příloha č. 2), obrázky na tabuli z předchozí aktivity, lepicí guma

Žáci pracují ve skupinách z předchozí aktivity. Rozstříháme kartičky s informacemi, promícháme je a rozdáme každé skupině po čtyřech až pěti kusech. Motivujeme skupiny, aby se zkusily zamyslet, ke kterému obrázku by kartičku přiřadily. Poté vyzveme skupinu po skupině, aby ostatním žákům jednotlivé informace sdělila a pomocí lepicí gumy je přilepila pod obrázek, ke kterému informace náleží. Během prezentace žáků jim zatím nesdělujeme žádné doplňující informace, pouze v případě, že by kartičku umístili chybně, její umístění opravíme a vysvětlíme žákům proč.

Poté, co jsou všechny informace přiřazeny pod obrázky, si je společně s žáky shrneme a doplníme dalšími zajímavostmi. Upozorníme na problematiku dětské práce u sběru kakaovníku a zpracování kakaových bobů.

3 Ochutnávka čokolády (10 min.)

pomůcky: 4 druhy čokolád (mléčná, bílá, na vaření, 80 %)

Sdělíme žákům, že když už nyní ví, jak se čokoláda vyrábí, tak ji nyní i ochutnají. Zároveň je upozorníme na to, že není čokoláda jako čokoláda a existují různé druhy podle přidaných surovin. Postupně ochutnáváme z každého druhu čokolády, ochutnávku komentujeme – vyjádříme se k podílu kakaa, tuku apod. Závěrem vyzveme žáky, aby řekli dva až tři rozdíly mezi jednotlivými čokoládami.

* Doplnková aktivita: pracovní listy

pomůcky: pracovní listy (příloha č. 3a, 3b)

Zbyde-li do vymezené časové dotace stanoviště nějaký čas, můžeme rozdat žákům pracovní listy. Pracovní listy existují ve dvou verzích, pro 1. a 2. třídu a pro 3. až 5. třídu.

3. SPOTŘEBA POTRAVIN VE SVĚTĚ

1 Špioni (10 min.)

pomůcky: 8× zalaminované fotografie³ podlepené 8 různými barvami (rozmístěno na chodbě)

Rozdělíme žáky do čtyř skupin, každá skupina si vylosuje dvě různé barvy. V rámci skupiny se žáci rozdělí na dva špehy-skládače a zbytek špehy-nosiče.

nosiči: Běží (ode dveří na chodbu) vždy pouze jeden člen týmu. Jeho úkolem je najít na chodbě část obrázku označenou barvou, která přísluší jeho týmu. Když odevzdá papírek skládačům, plácne dalšího, který se vydává pro další část obrázku.

skládači: Jejich úkolem je složit obrázek z částí, které jim nosiči nosí.

Každá skupinka má za úkol složit dva obrázky (= dvě barvy). Pokud má skupinka složené oba obrázky, je jejím úkolem si je prohlédnout a připravit si odpovědi na otázky:

- *Odkud si myslíte, že pochází tato rodina?*
- *Co vás na fotografii zaujalo?*
- *V čem se vaše dvě fotografie lišily a v čem naopak byly stejné?*

2 Povídání s obrázky (10 min.)

pomůcky: politická mapa světa, zalaminované vytištěné obrázky rodin (8), dataprojektor, PC

Vyzveme žáky, aby si sedli do kroužku. Promítáme postupně všechny obrázky rodin celé třídě a sdělíme jim, že obrázky znázorňují jídlo, které rodiny snědí za jeden týden.

Průběžně si společně odpovídáme na výše zmíněné otázky (informace o obrázcích viz Info pro učitele).

3 Obrázky rodin není možné veřejně stahovat. Použijte, prosím, odkaz <http://tiny.cc/hungryplanet> a použijte obrázky z Ekvádoru, Německa, Bhútánu, Mali, Mongolska a USA (odkazy na jednotlivé země viz zdroje).

3 Vaše rodina (5 min.)

pomůcky: papír, pomůcky na kreslení/malování

Vyzveme žáky, aby nakreslili svoji rodinu a jídlo, které sní za týden (případně si se žáky o tom můžeme jen popovídat, pokud nezbyvá čas).

4. TRADICE STOLOVÁNÍ VE SVĚTĚ

1 Rozdělení do skupin (2 min.)

Vyzveme žáky, aby se rozdělili na tři skupiny. Žáky čekají tři soutěžní úkoly. Upozorníme je, že se počítají všechny soutěže a na konci bude vyhlášen nejrychlejší tým.

2 Soutěž

pomůcky: 5 balíčků bonbónů Vexta, 6 větších misek, 3 páry hůlek, mísa, modelovací hmota, 3 × 15 bílých lístečků (cca 5 × 4 cm – nezáleží), 40 malých misek, 180 lístečků (sada 6 barev po 30 ks), odměny vítězné skupince (např. pohlednice, sladkost aj.), obrázky stolování: Vietnam, Indie, Gruzie (obrázky č. 6–16)

1. úkol (7 min.)

Ukážeme žákům obrázky (z Vietnamu), na kterých jedí lidé hůlkami. Zeptáme se, co vidí na fotkách a zda vědí, odkud obrázky mohou být, popř. v jakých zemích se používají k jídlu hůlky. Také zda vědí, co se hůlkami v dané zemi/oblasti jí. Po krátké diskusi a dalších obrázcích (2–3 min.) vyzveme žáky k následující soutěži, při které si vyzkouší jíst hůlkami:

Žáci si ve skupince stoupnou za sebe do řady. Na jeden konec řady umístíme talíř s bonbóny Vexta a vedle umístíme misku s hůlkami. Ukážeme žákům, jak správně držet hůlky (návod: <http://tiny.cc/hulky>), a pak je vyzveme, aby během tří minut přemístili co nejvíce bonbónů z talíře do misky, a to pouze za pomoci hůlek, přičemž se žáci musejí střídát – ten na kraji u misky přemístí jeden bonbón a jde si stoupnout na konec řady, další za ním postupují stejně. Po třech minutách soutěž končí a spočítají se přenesené bonbóny. Tým s nejvyšším počtem bonbónů získává bod. Bonbóny pak ponechtejте pro následující hodinu (v případě, že žádná další nenásleduje, mohou žáci bonbóny sníst).

2. úkol (7 min.)

Ukážeme žákům obrázky (z Gruzie), na kterých jedí lidé rukama, sedí hromadně u stolu, berou si jednotlivě ze společných mís a jedí plněné taštičky. Zeptáme se opět, co vidí na fotkách a zda vědí, odkud obrázky mohou být, popř. v jakých zemích se jí rukama. Také zda vědí, co se v dané zemi/oblasti jí a proč se jí například v Indii pouze pravou rukou. Po krátké diskusi a dalších obrázcích (2–3 min.) vyzveme žáky k následující soutěži, při které si vyzkouší nabírat společné „jídlo“ pouze pravou rukou:

Každá skupinka si vybere jeden roh místnosti, do které se přemístí, obsazeny tak budou tři rohy třídy. Doprostřed třídy dáme mísu s modelovací hmotou. Každé skupince rozdáme cca patnáct lístečků. Seznámíme je s jejich soutěžním úkolem:

Jejich úkolem je co nejrychleji vytvořit taštičky, které se jedí v Gruzii (viz předchozí obrázek). Každý člen skupiny musí vytvořit dvě plněné taštičky (plnit bude barevným papírem), členové skupiny se musejí pravidelně střídat. Upozorníme žáky, že po celou dobu hry musejí mít levou ruku za zády a používat pouze pravou. Přestože má toto omezení symbolizovat stravovací návyky Indie, můžete v případě leváků ruce prohodit, tzn. leváci budou jíst pouze levou. První člen vyběhne z rohu místnosti ke společné míse uprostřed, pravou rukou nabere hmotu, běží zpět, u své skupinky utvoří z hmoty pravou rukou na zemi placku, pravou rukou vezme jeden papírek, utvoří z něj kuličku a zabalí jej do hmoty, plácnutím předá štafetu dalšímu členovi, který postupuje stejně. Soutěž končí, když každý člen skupiny vytvoří dvě taštičky (pokud není dostatek času, stačí vytvořit jednu), bod získává ten nejrychlejší tým. Upozorníme žáky, že během soutěže nesmí svým spoluhráčům podávat papír, pomáhat tvořit kuličky ani balit taštičky.

3. úkol (7 min.)

Ukážeme žákům obrázky (z Vietnamu), na kterých jedí lidé hromadně na zemi, každý ze své malé misky. Opět se žáků zeptáme, co vidí na fotkách a zda vědí, z jaké země mohou obrázky být, popřípadě kde se tímto způsobem jí. Po krátké diskusi a dalších obrázcích (2–3 min.) vyzveme žáky k následující soutěži.

Žáci si vyzkoušejí co nejrychleji nabrat z každého druhu jídla (rozličné barvy papírků – např. rýže, fazole, jarní závitky, nudle, zelenina, sójová omáčka) do své vlastní misky. Pravidla jsou následující: žáci sedí v kroužku, uprostřed leží šest misek s barevnými papírky (v každé misce papírky jedné barvy) a počet prázdných misek podle počtu žáků. Při odstartování hry je úkolem žáků vzít plné misky do ruky a co nejrychleji si z každé vzít jeden papírek a umístit jej do své misky. Misky s papírky se však NESMÍ po celou dobu hry dotknout země, stále musejí být v rukou. Tým hraje společně a záleží na výsledku celé skupinky. Hra končí, když má každý člen skupiny ve své misce všechny druhy jídel. Nejrychlejší skupina získává bod.

3 Reflexe (3 min.)

Diskutujeme s žáky nad tím, jak se při „stolování“ cítili, zda se jim dobře nabíralo hůlkami, jak se jim pracovalo pravou rukou či jakou strategii zvolili při předávání misek. Vyhlásíme nejrychlejší tým, který získá odměnu.

★ *Tip: Reflexi můžeme provádět zvlášť, po každé aktivitě.*

Zdroje:

Světový den výživy 2012. Osn.cz [online]. 2012 [cit. 2014-05-15].

Dostupné z: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1793>

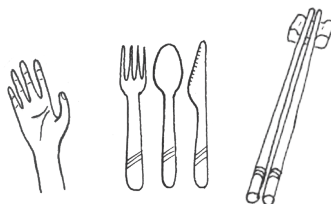
Světový den výživy. Zdrav.cz [online]. 2003 [cit. 2014-05-15].

Dostupné z: <http://www.zdrav.cz/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=4794>

Světový den výživy: Chtějte menu z lokálních surovin a bojujte tak proti hladu!

In: Rozvojovka.cz [online]. 2013 [cit. 2014-05-15].

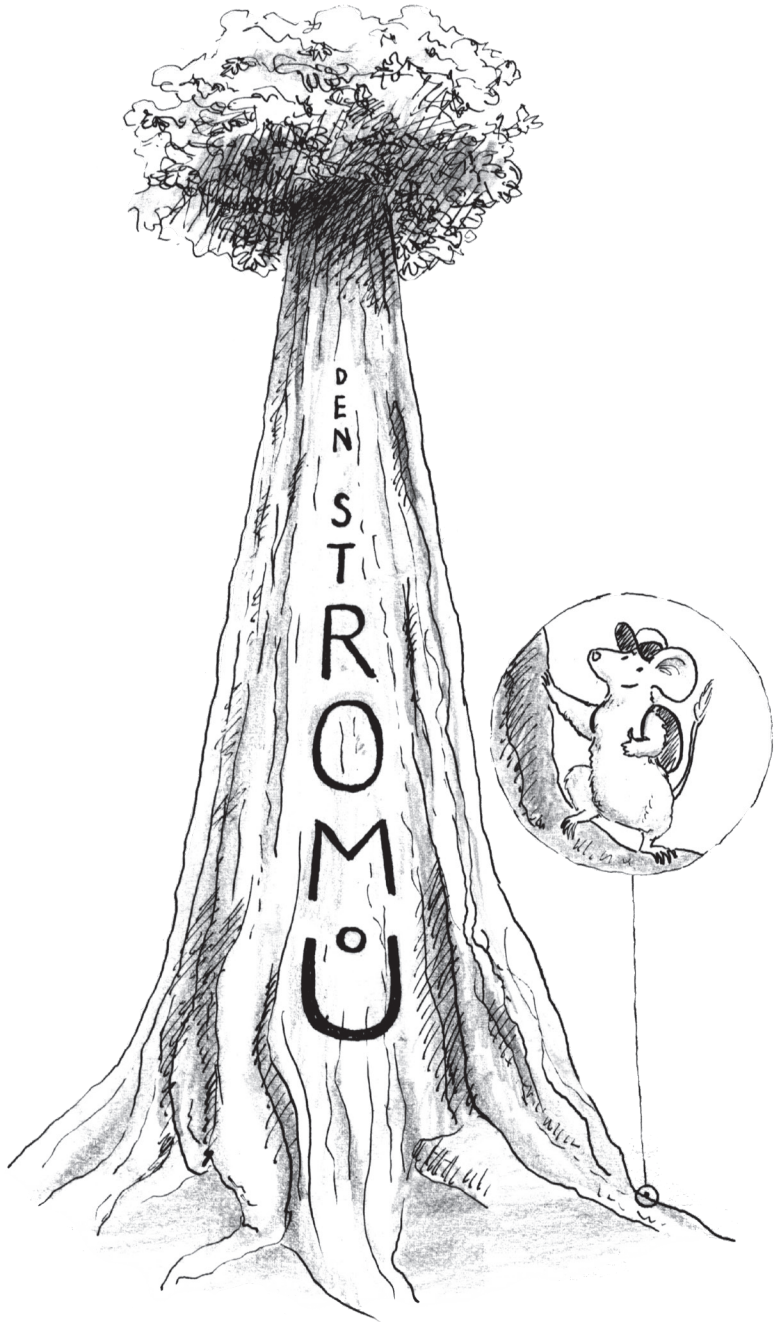
Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/clanky/1386-svetovy-den-vyzivy-chtejte-menu-z-lokalnich-surovin-a-bojujte-tak-proti-hladu.htm>

16. 10. SVĚTOVÝ DEN VÝŽIVY

Šestnáctý říjen se jako Světový den výživy začal slavit již v roce 1979, tedy po 34 letech od založení Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO). V tento den si připomínáme stálý problém nedostatku potravy v některých rozvojových zemích, kde často na hlad a podvýživu umírají lidé, zejména pak děti. Dalším problémem je problém zcela opačný, který se týká především „vyspělé“ části světa – obezita, přejídání se a nezdravá strava. Těmito nemocemi trpí jak dospělí, tak samozřejmě i jejich děti, neboť dítě nejčastěji získává návyky od svých rodičů.

Pro každý rok Světového dne výživy je vybráno nějaké téma. V roce 2012 byla hlavním tématem zemědělská sdružení místních farmářů, jakožto jeden z hlavních klíčů k nakrmení světa v budoucnosti. V roce 2013 proběhla v České republice v den oslav Světového dne výživy akce Postavme se hladu, připravovaná společností Člověk v tísni v rámci mezinárodní kampaně Food Right Now. Ten den podávaly zapojené české restaurace a školní jídelny menu sestavené pouze z lokálních surovin a ve školách i na veřejnosti se promítaly filmy spojené s tematikou hladu ve světě.

Projektový den nabízí žákům pohled na tematiku stromů z několika stran: zamýšlejí se nad funkcí stromů v životě člověka i zvířat, dozvídají se o rekordmanech z říše stromů a o národních stromech různých zemí. Žáci si vykreslují stromy kolem nás ve čtyřech ročních obdobích a nechybí ani praktické poznávání stromů podle jejich plodů a listů. Globální rozměr projektovému dnu dává stanoviště o kácení tropických deštných lesů a na posledním stanovišti si žáci vyrábějí hračku z recyklovaného dřeva.

 počet žáků	70	 stanoviště	1) Strom v životě člověka 2) Tropické deštné lesy 3) Tajga – skřítek Podzimníček 4) Lesy v našem okolí
 časová dotace	4 x 45 minut	 prostředí	třídy s pohyblivými lavicemi
 CÍLE	1) Žáci definují funkci stromů v krajině a jejich význam pro člověka. 2) Žáci rozliší druhy stromů rostoucích ve svém okolí a vykreslí les v proměnách ročních období. 3) Žáci vysvětlí problematiku kácení tropických deštných lesů.		
specifika průběhu	Žáci jsou namícháni napříč ročníky a rozděleni do 4 skupinek, ve kterých pracují celý den. Jednotlivé skupiny pak vystřídají všechna 4 stanoviště.		
zařazení do RVP	vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět (Rozmanitost přírody, Lidé kolem nás) průřezové téma: Environmentální výchova (Ekosystémy, Lidské aktivity a problémy životního prostředí), Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (Evropa a svět nás zajímá)		
zařazení do NS GRV	Globální problémy, Lidská práva, Globalizace a vzájemná závislost jednotlivých částí světa		

Na přípravě této metodiky spolupracovaly pedagožky ZŠ a MŠ Dubicko Romana Grichwaldská, Dagmar Kutalová a Jarmila Brablecová a pedagožky ze ZŠ a MŠ Slatinice Jana Daňková a Dana Krylová.

1. STROM V ŽIVOTĚ ČLOVĚKA

1 Funkce stromů (20 min.)

pomůcky: papíry, fixy/pastelky, tabule

Rozdělíme žáky do čtyř skupin. Nejprve si s žáky krátce zopakujeme, z jakých částí se strom skládá – koruna, kmen, kořeny, větve, listí, kůra. Řekneme jim, že teď budeme přemýšlet nad tím, jaké funkce mají stromy, k čemu jsou dobré, k čemu je lidé a zvířata využívají. Každá skupina přemýšlí nad funkcí jednotlivých částí stromu (koruna/větve, listy a plody, kmen a kůra, strom jako celek/les) a přitom danou část stromu nakreslí na papír/y. Své nápady pak prezentují třídě a svou část stromu lepí na tabuli – skládají tak dohromady strom. Funkce, které žáci vymysleli, zapisujeme na tabuli k jednotlivým částem stromu.

Začneme příkladem: Nakreslíme na papír kořeny stromů, nalepíme je do spodní části tabule a vedle toho napíšeme, že kořeny udržují svah, zabraňují sesuvům svahů například při prudkých deštích. Kořeny stromů tak zpevňují půdu a zabraňují rychlému odtoku srážek a vzniku povodní.

Funkce jednotlivých částí:

1. Koruna/větve	Obydlí pro zvířata (<i>veverka, ale i levhart, ptáci si v korunách staví hnízda</i>) Přirozený stín, mikroklima Větrolam
2. Listy a plody	Potrava (<i>plody ovocných stromů – potrava pro lidi i pro zvířata</i>) Léčivé účinky (<i>lipový květ proti kašli, základní látka pro mnohé léky</i>)
3. Kmen a kůra	Potrava (<i>kůru stromu ohlodává například bobr</i>) Léčivé účinky (<i>lidé využívali kůru z bílé vrby na léčbu chřipky, dubovou kůru na zastavení krvácení</i>) Obydlí pro zvířata (<i>včelí úly, hnízda ptáků v dutých stromech, brouci žijící pod kůrou</i>)
4. Strom	Produkce kyslíku (<i>vzrostlý strom vyrobí tolik kyslíku, že pokryje potřebu dýchání nejméně deseti lidí</i>) Pohlcování oxidu uhličitého (<i>průměrný strom spotřebuje za život na 24 milionů m³ oxidu uhličitého, skleníkového plynu způsobujícího změny klimatu</i>) Estetický prvek v krajině (<i>aleje</i>), ozdoba na zahradě (<i>bonsaje</i>)

2 Stromové „nej“ (15 min.)

pomůcky: mapa ČR, politická mapa světa, předkreslená tabulka na flipchartovém papíře, kartičky, PC + dataprojektor + promítací plocha, fotografie na promítání (obrázky č. 1–7)

Řekneme žákům, že se nyní zaměříme na zajímavosti a „nej“ týkající se stromů (výkladová část). Do připravené tabulky na flipchartovém papíře postupně doplňujeme zajímavosti (lepíme kartičky do tabulky) o „nej“ stromech v ČR i ve světě (daná místa ukazujeme na mapě), promítáme žákům fotografie a doplňujeme další informace.

Tabulka stromových „nej“:		
	ČR	Svět
Nejvyšší strom	Fremuthova jedle pod Čerchovem – výška 51 m (<i>stáří 150 let, Plzeňský kraj</i>) *	Sekvoj vřdyzelená („Hyperion“) v USA – 115,5 m **
Nejnižší strom	Vrba bylinná – 3–8 cm (<i>vytvářejí kobercovité porosty v nejvyšších oblastech Krkonoš a Jeseníků</i>)	Monanthes polyphylla – 1,8 cm (<i>původem z Kanárských ostrovů</i>) ***
Strom s největším obvodem kmene	Vejdova lípa – obvod jejího kmene činí 12,25 metru (<i>u Pastvin na Žambersku</i>)	tisovec , zvaný Montezumův cypřiš nebo El Gigante v Mexiku s obvodem kmene 57,9 m
Nejstarší strom	Karlova lípa v Klokočově – 800 let stará (<i>Českomoravská vrchovina</i>)	Smrk ve Švédsku – až 9 000 let starý! (<i>Několik stromů totiž roste z jednoho kořenového systému. Z něj pokaždé vyroste nový kmen, který je geneticky úplně stejný jako jeho předchůdce.</i>)
Nejzácnější strom	Tis červený – <i>Jedna z dosud dochovaných lokalit u nás je v okolí Křivoklátu. Jednou z nejbohatších lokalit na výskyt tisu červeného v Česku je přírodní rezervace V Horách u vsi Terešovská Huť, kde je celkem 3 400 jedinců.</i>	Za nejzácnější strom na naší planetě je označován strom, rostoucí ve volné přírodě, na ostrově Robinsona Crusoa v jižním Tichomoří. Je to pouze jeden jediný dospělý kvetoucí exemplář na celém světě! Má dlouhé svěšené lístky a drobnou žlutobílou kvítky ve tvaru malých kopretin. Název a druh stromu se záměrně neuvádí...

3 Národní stromy (10 min.)

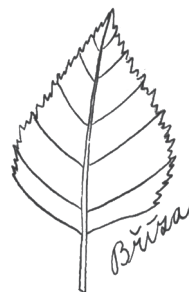
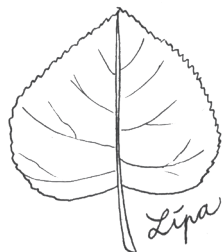
pomůcky: sada kartiček do skupin (příloha č. 1), politické mapy světa do skupin

Sdělíme žákům, že se nyní podíváme na to, jaké jsou národní stromy jednotlivých států. Vytvoříme skupiny po čtyřech a každé skupině rozdáme sadu kartiček. Sada obsahuje obrázky čtyř různých stromů. Zbylé kartičky obsahují názvy stromů a státy, které je ustanovily jako své národní. (Ujistíme se, že žáci vědí, kde se dané státy nacházejí – k dispozici mají ve skupinkách politickou mapu světa.) Úkolem žáků je přiřadit kartičky správně k sobě. Na práci dáme žákům podle potřeby 5–10 minut.

Po uplynutí času si seřazení kartiček společně zkontrolujeme. Zeptáme se žáků:

- Podle čeho jste stromy přiřadili k jednotlivým státům?
- Podle čeho si státy své národní stromy vybírají?
- Proč je pro nás důležitá lípa?

Česká republika	lípa
Madagaskar	baobab
Řecko	olivovník
Finsko	bříza stříbrná

* Fremuthovu jedli si lze prohlédnout na: <http://www.turisturaj.cz/cil/PS69>

** Na fotografii je strom generála Shermana v USA, označovaný jako největší živý organismus na Zemi co do objemu. Hyperion si lze prohlédnout z: <http://tiny.cc/hyperion>

*** Nejmenší strom na světě, Monanthes polyphylla, si lze prohlédnout z: <http://tiny.cc/monanthes>

2. TROPICKÉ DEŠTNÉ LESY

1 Obrázky (10 min.)

pomůcky: zalaminované obrázky (obrázky č. 8–15)

Rozložíme na zem obrázky (kromě obrázků č. 12 a 14) a vyzveme žáky, aby si každý stoupl k tomu, který se mu líbí (u jednoho obrázku může být i více žáků). Položíme jim otázky:

- *Co je na vašem obrázku?*
- *Jak spolu obrázky souvisejí?*
- *O čem si nejspíše budeme povídat?*

Následně přidáme obrázek č. 12 a 14: Jak tyto obrázky souvisí s tropickými deštnými lesy (TDL)? Sdělíme žákům, že to se během následující hodiny dozvědí.

2 Video (12 min.)

pomůcky: audiovizuální technika, fyzickogeografická mapa světa, mapa světa s lokalitami TDL (obrázek č. 16)

Pustíme žákům videoukázku o TDL – ke zhlédnutí (1:30–4:45) zde:

<http://tiny.cc/destnyprales>

Po zhlédnutí videa se žáků zeptáme na následující otázky (odpovědi zapisujeme na tabuli):

- *Kde se TDL nacházejí?*
- *Věděli byste, jak se jmenuje největší prales na světě a kde se nachází?*
- *Co je důležité pro existenci TDL?*
- *Proč jsou pro nás TDL důležité?*
- *Jak lidé TDL ničí?*

3 Dopis (15 min.)

pomůcky: obrázek Atapany (obrázek č. 17), dopis Atapany (příloha č. 2)

Ukážeme žákům obrázek chlapce Atapany a řekneme jim, že jim nyní přečtete dopis, který jim napsal. Během čtení položíme žákům otázky:

- Co se vyrábí z palmy olejné?
- Na co se používá ebenové dřevo?

Po přečtení textu se zeptáme: Proč se podle Atapany kácí TDL?

4 Pracovní list + diskuse (8 min.)

pomůcky: pracovní list pro každého žáka (příloha č. 3), pastelky

Rozdáme žákům pracovní listy a společně projdeme všechny otázky. Vyzveme žáky, aby si následně list doplnili.

Doplníme získané informace o otázky:

- Co vás během hodiny nejvíce zaujalo?
- Co si budete pamatovat?
- Co můžeme udělat pro to, aby se nekácely TDL?

3. TAJGA – SKŘÍTEK PODZIMNÍČEK

1 Skřítek Podzimníček (45 min.)

pomůcky: ruličky od toaletních papírů, barevné papíry, lepidla, nůžky, pastelky, fixy, menší barevné listy

postup: Vytvoříme si se žáky skřítku Podzimníčka⁴. Ustříháme barevný pruh papíru o šířce toaletní ruličky. Naneseme na papír lepidlo a ruličku oblepíme. Papír na ruličce je možné pomalovat pastelkami či fixami nejrozličnějších barev (doporučujeme zvolit barvy podzimu – aby vypadal jako právě opadané barevné listí) a také na ruličku namalujeme obličej. Na končetiny budeme potřebovat 12 podélných pruhů z barevného papíru.

• Ruce (4 pruhy): Dva pruhy slepíme na kraji do pravého úhlu. Bereme spodní pruh papíru a přehýbáme ho směrem nahoru přes vrchní pruh až ke koncům, které slepíme dohromady, aby se nám harmonika nerozplétala. Tento postup zopakujeme ještě jednou.

⁴ Stanoviště převzato z Podzimníček z ruličky od toaletního papíru. In: Encyklopedie postupů a návodů: Mujplan [online]. 2013 [cit. 2014-04-29]. Dostupné z: <http://tiny.cc/podzimmicek>

• Nohy (8 pruhů): Abychom měli nohy delší než ruce, slepíme dva pruhy k sobě – vzniknou nám tak 4 dlouhé pruhy papíru. Výše zmíněný postup lepení harmoniky zopakujeme.

Výsledkem jsou čtyři harmoniky – dvě krátké přilepíme k horní polovině ruličky jako ruce, dvě dlouhé přilepíme nad spodní okraj ruličky jako nohy sedící postavy (obrázek viz foto z realizace projektového dne). Z papíru vystříháme dlaně a chodidla, které přilepíme na konce končetin. Na závěr nalepíme na skřítku různé po obvodu ruličky barevné lístí z přírody; pokud žádné nemáme, vystříháme si z papírů lístky a dokreslíme detaily.

4. LESY V NAŠEM OKOLÍ

1 Posloucháme les (5 min.)

pomůcky: PC + reprobedny, nahrávka lesa (odkazy ve zdrojích)

Sedneme si se žáky do kruhu a pustíme jim nahrávku.

Poté se žáků zeptáme:

- *Jaké zvuky jste slyšeli?*
- *Kde byste takové zvuky mohli slyšet?*

Sdělíme žákům, že se v dané hodině budeme zabývat právě takovým lesem, jehož zvuky slyšeli, a to tak, aby ho lépe poznali a porozuměli mu.

2 Poznáváčka (25 min.)

pomůcky:

- pracovní listy (příloha č. 4), gong, věci na poznáváčku, přesmyčky (příloha č. 5)
- obrázky: zvířata – jelen, medvěd, veverka, vlk, zajíc (obrázky č. 18–22), stopy daných zvířat (obrázky č. 23–27)
- listy: jírovec maďal (2×), lípa (1×), dub (2×), buk (1×)
- větvičky jehličnanů: borovice (1×), modřín (1×), smrk (1×)
- plody: kaštan (2×), žalud (2×), bukvice (2×), šiška smrku (2×), šípky (1×)
- přesmyčky s názvy stromů: jírovec maďal (3×), dub (3×), buk (2×), smrk (2×), lípa (1×), borovice (1×), modřín (1×), šípkový keř (1×)
- obrázky zvířat, listů, plodů, stromů na promítání (obrázky č. 28)
- PC + promítací plocha

Rozdělíme žáky do čtyř skupin, ve kterých budou během celého stanoviště pracovat.

Ve třídě připravíme čtyři pracovní stoly, na kterých bude připravená poznávačka (4× jiná). Doporučujeme, aby u těchto pracovních stolů nesešli žáci již při první aktivitě, protože by věděli, co je ve zbytku hodiny čeká. Stoly označíme názvem, jednotlivé předměty poznávačky očíslováme/ označíme písmeny. Dbáme na to, aby kategorie byly značeny jednotně, např. obrázky zvířat ČÍSLY a stopy zvířat PÍSMENY, jak je tomu u pracovního listu. Značení u pracovního stolu musí odpovídat značení na pracovním listu!

Rozdáme do skupin pracovní listy. Pracovní list má 4 části nazvané podle 4 pracovních stolů. V každé části pracovního listu jsou očíslovaná a písmeny označená políčka, do nichž mají žáci vyplnit název poznávaných věcí. Úkolem u každého stolu není jen správně vyplnit pracovní list, ale také z poznávaných věcí vytvořit dvojice (př. 1C ... 1 = vlk, C = vlčí stopa). Žáci by měli úkol u jednoho pracovního stolu vypracovat za 4 minuty. Poté dáme znamení (zvuk gongu) a žáci se po směru hodinových ručiček přesunou k dalšímu stolu.

Po skončení posledního úkolu si pracovní listy se žáky projdeme, společnou kontrolu dokreslíme promítanými obrázky zvířat, listů, plodů či stop.

1. pracovní stůl: zvířata + jejich stopy	jelen + stopa jelena
	medvěd + stopa medvěda
	veverka + stopa veverky
	vlk + stopa vlka
	zajíc + stopa zajíce
2. pracovní stůl: názvy stromů* + listy/větvičky	list lípy + lípa
	list dubu + dub
	list jírovce maďalu + jírovec maďal
	větvička borovice + borovice
větvička modřínu + modřín	

* Názvy stromů jsou řešeny přesmyčkou.

3. pracovní stůl: plody + názvy stromů	kaštan + jírovec maďal
	žalud + dub
	bukvice + buk
	šípek + šípkový keř
	šiška smrku + smrk
4. pracovní stůl: plody + listy + názvy stromů	kaštan + list jírovce maďalu + jírovec maďal
	žalud + list dubu + dub
	bukvice + list buku + buk
	šiška smrku + větvička smrku + smrk

3 Les v proměnách (10 min.)

pomůcky: papíry do skupin, psací potřeby, tabule, návodné otázky (na tabuli)

Žáci pracují ve skupinách z předchozí aktivity. Řekneme žákům, že si teď zkusili poznat, s čím vším se mohou v lese setkat. Bude ale les stejný pokaždé, když do něj vstoupí? Kdy a jak se les mění? Navedeme žáky na myšlenku ročních období.

Rozdáme do každé skupiny papír A4 a rozdělíme je podle období, které budou zpracovávat: JARO, LÉTO, PODZIM, ZIMA. Vyzveme žáky, aby se ve skupinách zamysleli nad tím, co se v lese děje právě v jejich ročním období. Své nápady by si žáci měli zapisovat, případně zakreslovat na papír. Upozorníme žáky, že svou práci budou prezentovat ostatním skupinám.

- Jak vypadá les v daném ročním období? Co se děje se stromy?
- Co v lese roste?
- Jaká zvířata v něm právě jsou? Co asi dělají?
- Jaké je v něm počasí?
- Jaké práce teď lesníci dělají?

Otázky můžeme napsat na tabuli, aby je žáci mohli použít jako osnovu. Nemusí odpovídat na všechny, zároveň si mohou přidat vlastní informace.

Vyzveme žáky, aby zbytku třídy představili, jak vypadá les... Začneme jarem a pokračujeme v souladu s ročními obdobími. Takto si žáci vytvoří představu o životě lesa během roku.

4 Poznej zvíře (5 min.)

pomůcky: PC + reprobedny) + nahrávky zvuků zvířat (odkazy ve zdrojích)

Ve zbytku času pustíme žákům zvukové nahrávky zvířat. Necháme je hádat, o jaké zvíře se jedná (tetřev, medvěd...).

20. 10. DEN STROMŮ

Den stromů si připomínají lidé po celém světě už od poloviny 19. století. Myšlenku tohoto svátku doslova zasadil americký farmář, politik a novinář Julius Sterling Morton (1832–1902), kterého fascinovaly stromy všeho druhu. Okolí svého domu v Nebrasce osázel mnoha vzácnými druhy stromů a v moderních technikách lesnictví a zemědělství školil i místní komunitu.

V roce 1951 pak přijala Organizace OSN pro výživu a zemědělství toto usnesení: „*Konference shledala jako potřebné, aby si všichni lidé uvědomovali jak estetickou a psychologickou, tak i hospodářskou hodnotu lesa, a proto se doporučuje, aby se každoročně ve všech členských státech slavil světový svátek stromu, a to v době, kdy se to za lokálních podmínek zdá být příhodné.*“

Datum tohoto svátku je tedy pohyblivé, liší se podle klimatických podmínek jednotlivých států. V České republice oslavy Dne stromů připadají na 20. října, dobu, kdy stromy září všemi barvami a je také vhodná doba k výsadbě nových stromků.

Pozornost stromům v České republice věnuje například Nadace Partnerství. Zajímavé stromy s příběhem a aktivní lidi, kteří chtějí udělat něco pro stromy ve svém okolí, hledá organizace v celostátní anketě Strom roku. Soutěž Město stromů je zase určena obcím, které motivují veřejnost k péči o stromy a k ochraně přírody. Více informací viz <http://tiny.cc/stromy>.

Projektový den Den Země bere žáky na dobrodružnou cestu po čtyřech kontinentech naší planety. Žáci se na jednotlivých stanovištích seznamují s danými kontinenty, a to prostřednictvím zvířat, která na nich žijí. V rámci stanoviště jsou pak formou hry postaveni před konkrétní environmentální problém, kterému daný kontinent v posledních letech čelí. Vlastní účastí v aktivitách žáci pronikají do problematiky vybraných globálních problémů a v závěru přicházejí na jejich provázanost napříč kontinenty. Projektový den usiluje o podání komplexního pohledu na globální environmentální problémy, a to zábavnou a přitom naučnou formou výuky.

 počet žáků	70	 stanoviště	1) Asie – znečištění moří 2) Afrika – nedostatek vody 3) Austrálie – desertifikace 4) Amerika – kácení tropických deštných lesů
 časová dotace	4 x 45 minut	 prostředí	třídy s pohyblivými lavicemi stanoviště Amerika: tělocvična/ herna
 CÍLE	1) Žáci popíší vybrané environmentální problémy, se kterými se planeta Země potýká. 2) Žáci pojmenují tyto problémy jako globální, týkající se všech lidí žijících na této planetě.		
specifika průběhu	Žáci jsou namícháni napříč ročníky a rozděleni do 4 skupin, ve kterých pracují celý den. Jednotlivé skupiny pak vystřídají všechna 4 stanoviště. První stanoviště všech skupin je zkráceno o úvodní aktivitu (10 min.), kterou učitelé realizují paralelně na všech stanovištích.		
zařazení do RVP	vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět (Rozmanitost přírody, Lidé kolem nás) průřezové téma: Environmentální výchova (Ekosystémy, Lidské aktivity a problémy životního prostředí), Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (Evropa a svět nás zajímá)		
zařazení do NS GRV	Globální problémy, Lidská práva, Globalizace a vzájemná závislost jednotlivých částí světa		

SPOLEČNÁ ÚVODNÍ AKTIVITA PRO VŠECHNA STANOVISŤE

1 Brainstorming (5 min.)

pomůcky: obrázek planety Země (obrázek č. 1)

Sedneme si se žáky do kruhu a ukážeme jim obrázek planety Země. Zeptáme se jich, zda ví, co obrázek ukazuje, a pak je požádáme, aby řekli, co se jim vybaví, když se řekne planeta Země. Jejich nápady můžeme zapisovat/zakreslovat na tabuli.

2 Plán trasy (5 min.)

pomůcky: slepá mapa světa – formát: A3 až A2 (obrázek č. 2), červená stužka

Sdělíme žákům, že se nyní vydáme na cestu kolem světa, během které budeme poznávat jednotlivé kontinenty. Rozdáme jim mapu, do které si budou v průběhu dne dělat poznámky. Pro navození cestovatelské atmosféry vytiskneme mapu na velký formát (A3 až A2), okraje opálíme, stočíme ji a převážeme červenou stužkou.

V mapě máme barevně vyznačenou Evropu – zeptáme se žáků, jestli vědí, jak se vyznačený kontinent jmenuje. Řekneme jim, že na něm žijeme i my a že právě Evropa je výchozím bodem naší cesty kolem světa.

1. ASIE – ZNEČIŠTĚNÍ MOŘÍ

1 Asie (5 min.)

Sdělíme žákům, jaký kontinent představuje toto stanoviště, a společně si ho ukážeme na jejich mapě. Zeptáme se jich:

- *Víte něco o Asii?*

Můžeme upozornit žáky na asijská „nej“:

- *největší a nejlidnatější kontinent*
- *nejlidnatější stát světa – Čína*
- *největší stát světa – Rusko*
- *nejvyšší pohoří světa – Himálaje (Mount Everest) ...*

2 Jaká zvířata v Asii potkáme? (10 min.)

pomůcky: kartičky pro pantomimu (příloha č. 1), obrázky zvířat do mapy (příloha č. 2)

Rozdáme žákům kartičky zvířat. Žáci si kartičky nesmějí navzájem ukázat, jejich úkolem je dané zvíře zbytku třídy pantomimicky předvést a ostatní hádají, o jaké zvíře jde. Po správném uhádnutí obrázků zvířete žákům promítneme/ukážeme a společně si na mapě ukážeme místo jeho výskytu. Za každé uhodnuté zvíře dáme žákům zmenšený obrázek daného zvířete, který si nalepí do mapy.

3 Znečišťování světových oceánů⁵ (20 min.)

pomůcky: lístečky pro hru – prázdné, s číslem 1, s číslem 2, s nakreslenou lebkou

Zeptáme se žáků, jestli mají rádi ryby.

- *A víte, kde se ryby loví?*

Řekneme žákům, že mnoho mořských ryb v našich obchodech (sardinky, tuňáci, sledi) se k nám dostává z východního pobřeží Asie. Oblast ukážeme žákům na mapě. Problémem však je, že moře v této oblasti jsou velmi znečištěná. Zeptáme se žáků:

- *Čím mohou být moře znečištěná? Jak ke znečišťování dochází?*
- *Jaké problémy může znečištěné moře představovat pro lidi? Jaké pro zvířata?*

Sdělíme žákům, že si nyní zkusíme pomocí hry ukázat, co všechno mohou znečištěné oceány způsobit. Vysvětlíme žákům princip hry:

Popis hry

Hra simuluje znečištění mořského ekosystému a jeho negativní dopady na mořské ptáky. Ohraničená hrací plocha ve třídě představuje moře, lístečky v ní umístěné ryby (= potravu) a žáci ptáky albatrosy, kteří ryby loví. Čísla na spodní straně lístečku určují, zda se jedná o rybu zdravou, nebo otrávenou. Na základě toho, jaké ryby ptáci uloví, dochází k jejich úhynu, či přežití.

5 Inspirováno z: CEV ZVONEČEK VRANÉ NAD VLTAVOU. Albatros – simulační hra na znečištění oceánů [online]. 2010 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <http://www.svetkolemnas11.ic.cz/Albatros/>

Postup hry

Vytyčíme hrací plochu a do jejího prostoru rozmístíme lístečky s číslem na spodní straně. Doporučujeme čísla napsat tužkou či velmi slabě, aby neprosvítala na druhou stranu lístečku. Čísla určují množství jedu v rybě. Existují 3 druhy jedu:

- číslo 1: nestálý jed, který se v dalším roce odbourá
- číslo 2: trvalý jed, který se neodbourá, v těle se postupně hromadí
- leбка: extrémní jed, ptáka ihned zabije

Hra se hraje na kola, jednotlivá kola představují roky. Žáci (albatrosi) v každém kole uloví každý 3 kusy potravy (každý žák sebere 3 lístečky). Čísla na jednotlivých lístečcích se po každém kole sčítají. Smrtná dávka těchto jedů je 3 jednotky.

V prvním kole rozdáme jen čisté lístky a několik málo lístků s číslem 1. Tato situace představuje neznečištěný oceán. V dalších kolech přibývá otrávených ryb – postupně přidáváme lístečky s číslem 2 a s lebkou, s každým dalším kolem pak stále více těchto lístečků, což má simulovat zrychlující se znečišťování oceánů. Po každém kole si žáci sečtou hodnotu ulovené potravy. Hru můžeme hrát na předem stanovený počet kol, nebo až do smrti posledního albatrosa.

Situace, které mohou nastat

- a) Žádná potrava není odpadem (jedem): Albatros je živý a zdravý.
- b) Albatros ulovil alespoň 1 lísteček s lebkou (extrémní jed): Je ihned mrtvý.
- c) Albatros ulovil potravu se součtem 3: Umírá.
- d) Součet je 1 nebo 2: Albatros přežil, ale lísteček s číslem 2 mu zůstává. Uloví-li v příštím roce lísteček s číslem 1, již zahyne.

4 Reflexe hry (7 min.)

Po ukončení hry se zeptáme žáků:

- *Jak jste se jako ptáci cítili? Měli jste z něčeho strach?*
- *Čím to, že vás (ptáků) neustále ubývalo?*
- *Čím to bylo, že jedovatých ryb stále přibývalo?*
- *Co může způsobovat znečištění moří? Můžeme to poznat i my, v naší republice?*
- *Je to problém, který se vyskytuje jen v Asii?*

5 Zakreslení do mapy (3 min.)

Necháme žáky zakreslit problém, kterým jsme se zabývali, do mapy.

2. AFRIKA – NEDOSTATEK VODY

1 Afrika (5 min.)

Sdělíme žákům, na jakém stanovišti se nacházejí, a společně si Afriku ukážeme na jejich mapě. Vyzveme žáky, aby jmenovali co nejvíce věcí, které o Africe vědí.

2 Jaká zvířata žijí v Africe? (10 min.)

pomůcky: tabule + křída, obrázky zvířat do mapy (příloha č. 3)

Rozdělíme žáky na dvě stejně početné skupiny a řekneme jim, že si nyní zahrají soutěž. Ze skupin si vybereme jednoho dobrovolníka, kterému pošeptáme název zvířete žijícího v Africe. Žák pak zvíře kreslí na tabuli. Úkolem skupin je kreslené zvíře poznat – ta skupina, která je pozná jako první, získává obrázek daného zvířete. Jednotlivá zvířata můžeme promítnout/ukázat žákům na obrázku a doplnit zajímavostmi z jejich života. Následují další kola soutěže až do vyčerpání obrázků, přičemž pro kreslení každého nového zvířete volíme vždy jiného žáka. Pro plynulé navázání následující aktivity doporučujeme jako poslední zvíře nechat hrocha.

Závěrem aktivity necháme žáky nalepit získaná zvířata do mapy.

3 Nedostatek vody (15 min.)

pomůcky: příběh (příloha č. 4), 4 nádoby, 2 umělohmotné injekční stříkačky, voda

Čtení s předvídáním

Sedneme si s žáky do kruhu a zeptáme se jich:

- *Poblíž čeho žije hroch? (voda)*
- *Myslíte si, že je voda důležitá? Proč?*
- *Na co všechno ji doma používáte vy?*
- *Myslíte si, že někde na světě existuje místo, kde mají lidé vody málo?*

Řekneme žákům, že jim nyní přečteme příběh holčičky Lishy z jednoho afrického státu, Nigérie (ukážeme na jejich mapě). Čteme a během čtení děláme odmlky, aby si žáci mohli sami domyslet, jak může příběh dál pokračovat.

Nošení vody

Sdělíme žákům, že si teď vyzkoušíme, jaké to je, muset jít pro vodu, když si chceme uvařit například čaj. Rozdělíme žáky do dvou skupin, každá skupina dostane 1 umělohmotnou stříkačku a 1 prázdnou nádobu (misku, kelímek aj.). Vyznačíme oběma skupinám startovní čáru a cca 15 m od této čáry umístíme nádoby s vodou – dbáme na to, aby obě skupiny měly v nádobě stejný objem vody. Žáci se v rámci skupin seřadí za sebe a po odstartování hry vždy jeden zástupce skupiny utíká se stříkačkou k nádobě s vodou. Tam nabere vodu do stříkačky a snožmo doskáče zpátky ke skupině, kde obsah stříkačky vylije do připravené prázdné nádoby. Stříkačku předá dalšímu ze skupiny a hra pokračuje tak dlouho, dokud první ze skupin nepřenesou obsah jedné nádoby do druhé. Upozorníme žáky na to, že při přenášení musí žáci dávat pozor, aby se voda nevylila, protože je vzácná.

Při nedostatku času můžeme hru po určité době zastavit a v závěru porovnat, kterému týmu se podařilo přenést více vody.

4 Reflexe hry (7 min.)

Zeptáme se žáků:

- *Jak se vám nošení vody líbilo?*
- *Bylo něco, co pro vás bylo těžké, co vám vadilo?*
- *Co by asi mohlo vadit Lishe z příběhu?*

Povídáme si s žáky o tom, kolik vody běžně spotřebovává rodina v České republice a jak je tomu například v Nigérii či jinde ve světě. Spotřebu v litrech vztáhneme například na kyblíky, aby si žáci množství lépe představili.

5 Voda v písničkách (5 min.)

★ *Tip: Tuto aktivitu lze zařadit v případě, že v rámci hodiny zbyde nějaký volný čas.*

Řekneme žákům: *Lidé si vody velmi váží a často se s ní setkávají i v písničkách...*

Rozdělíme třídu na 3 skupiny, které mezi sebou budou soutěžit. Dáme žákům krátký čas (cca 3 min.) na to, aby vymysleli co největší množství písniček, ve kterých se zpívá o vodě či „vodu obsahují“ (moře, řeka...).

Vymýšlet mohou i v průběhu hry. Hra probíhá tak, že první skupina zazpívá část písničky, pak předá slovo další skupině atd. Ta skupina, kterou už nenapadá žádná píseň, vypadává. Hraje se tak dlouho, dokud nezůstane jen jedna skupina – vítězná (případně se hraje po předem určenou dobu).

příklady písniček: *Holka modrooká, Voda voděnka, Prší, prší,
Pijte vodu, Voda má, Voda živá...*

6 Zápís do mapy (3 min.)

Necháme žáky zakreslit zpracovávané téma do své mapy a domluvit se na způsobu dopravy na další kontinent.

3. AUSTRÁLIE – DESERTIFIKACE

1 Austrálie (5 min.)

Sdělíme dětem, na jakém stanovišti se nacházejí, a společně si Austrálii ukážeme na jejich mapě. Zeptáme se jich, co se jim vybaví, když se řekne Austrálie.

2 Jaká zvířata žijí v Austrálii? (10 min.)

Pomůcky: rozstříhané obrázky zvířat, obrázky zvířat do mapy (příloha č. 5)

Rozdělíme žáky do 6 skupin, každé skupině dáme rozstříhaný obrázek jednoho zvířete. Úkolem skupiny je rozstříhané obrázky poskládat v jeden a následně všem sdělit, o jaké zvíře se jednalo. Pro plynulé navázání následující aktivity doporučujeme jako poslední vyvolat skupinku, která měla za úkol složit štíra. Při prezentaci jednotlivých skupin můžeme doplnit zajímavostmi ze života daného zvířete. Po splnění úkolu dostane skupina zmenšený obrázek svého zvířete, který nalepí do společné mapy.

3 Boj s pouští⁶ (20 min.)

pomůcky: obrázky pouští, obrázky chudinských čtvrtí, vytvořené hrací pole, karty Ztráta + Zisk (příloha č. 6), hrací kostka

Zeptáme se žáků:

- Víte, kde žije štír? V jakém prostředí? V lese? V řece?

6 Převzato z: Boj s pouští. Hranostaj.cz [online]. 2006 [cit. 2014-04-16].
Dostupné z: <http://www.hranostaj.cz/hra272>

Sdělíme žákům, že štíři žijí na poušti, a společně si s žáky o poušti povídáme (počasí, prostředí – zvířata, rostliny, rozšiřování pouští aj.) Pro větší názornost své povídání dokreslíme obrázky.

Řekneme žákům, že se ve zbytku hodiny budeme věnovat problému, který se týká pouští nejen v Austrálii, ale pouští všude na světě. Je jím rozšiřování pouští, o kterém jsme si už povídali společně s obrázky. Řekneme žákům, že proto, aby problém pochopili, si zahrají následující hru.

Představte si, že jste domorodý kmen, který žije v poměrně úrodném údolí u řeky a živí se tím, co vypěstuje. Za dob mládí vašich rodičů se tu žilo prostě, ale spokojeně. Teď se ale všechno mění. Váš kmen se rozrostl a vy musíte pěstovat stále více pšenice, abyste se uživilí. Následkem toho však půda vysychá a její úrodnost klesá. Vaše děti často trpí hladem. A ještě něco se mění. Deště jsou stále méně vydatné a lesy, které si pamatujete z dětství, už z údolí skoro zmizely. Písečné duny na severu se šíří směrem k vám.

Cílem hry je čelit šíření pouště a usídlit se co nejbližše řeky. Pokud se to nepodaří, stanou se vašim osudem městské chudinské čtvrti.

Zeptáme se žáků, jestli vědí, jak vypadá chudinská čtvrť. Ukážeme jim obrázky, popíšeme podmínky. Poté, co jsou žáci srozuměni se situací, které čelí, vysvětlíme hru.

1) Herní plán:

- na jedné straně (na jihu): řeka nebo zemědělská oblast, kde kmen dosud žil
- na druhé straně (na severu): slumy v okolí velkoměsta
- mezi severem a jihem: několik pásem (6–10), po nichž se žáci pohybují podle instrukcí na kartách

2) Zamícháme karty Ztráta a Zisk, každou hromádku zvlášť, a položíme je na stůl textem dolů.

3) Každý žák si podle svého uvážení zvolí svou pozici severně od řeky.

4) Žáci postupně hází kostkou.

Padne-li: a) 1 nebo 3 » vezme si žák kartičku Zisk;

b) 2, 4, 5 nebo 6 » vezme si kartičku Ztráta.

Žák pak provede instrukci napsanou na kartě.

5) Pokud postupující poušť zažene žáka za severní hranici, vypadává ze hry. Nemá už na vybranou a musí se odstěhovat do chatrče na periferii města, kde jsou ještě daleko horší životní podmínky.

6) Vítězem se stávají ti, kteří jsou nejbližší řeky v okamžiku, kdy je první žák nucen odejít do města.

★ *Tip: Hru hrajte na první 3 vítěze, případně 15 min.*

4 Reflexe hry (7 min.)

Zeptáme se žáků:

- *Jste spokojeni s tím, jak jste dopadli?*
- *Mohli jste svůj pohyb nějak ovlivnit? Na čem závisel?*
- *Na čem závisí stěhování pastevců na poušti ve skutečnosti?*
- *Proč byste chtěli/nechtěli žít v chudinské čtvrti?*
- *Jak byste zastavili šíření pouští?*

Doplníme žákům další informace týkající se problematiky šíření pouští.

5 Zápis do mapy (3 min.)

Vyzveme žáky, aby problém, na kterém pracovali, znázornili do mapy a domluvili se na způsobu dopravy na další kontinent.

4. AMERIKA – KÁCENÍ TROPICKÝCH DEŠTNÝCH LESŮ

1 Amerika (5 min.)

Sdělíme žákům, na jakém stanovišti se nacházejí, a společně si Ameriku ukážeme na jejich mapě. Představíme jim kontinent, vyzdvihneme nejzajímavější /nejznámější/nejpodstatnější věci (Amerika – Severní a Jižní, hory, města, lidé...).

2 Jaká zvířata žijí v Americe? (10 min.)

pomůcky: připravené otázky na žáky (příloha č. 7), obrázky zvířat, obrázky zvířat do mapy (příloha č. 8)

Rozdělíme žáky do dvou skupin a řekneme jim, že mezi sebou budou soutěžit. Soutěž spočívá v tom, že žákům položíme otázku na nějaké zvíře (např. žábu) a dáme jim tři možnosti popisu zvířete. Pak jim dáme čas na domluvení se (žáci odpověď nevykřikují) a vyzveme je k odpovědi. Skupina, která odpoví správně, získává obrázek daného zvířete. Větší fotografii zvířete ukážeme/promítneme žákům, doplníme o zajímavosti z jeho života. Společně pak rozhodneme, zda zvíře žije v Jižní, či Severní Americe. Na konci soutěže žáci nalepí zvířata do mapy.

3 Co jsou to tropické deštné lesy? (5 min.)

Sdělíme žákům, že některá zvířata, která si do mapy nalepili, žijí v tropickém deštném lese (TDL).

- *Už jste někdy o TDL slyšeli?*
- *Co o něm víte?*
- *Která zvířata budou asi žít v TDL?*

Vysvětlíme žákům, co tropický deštný les je a jaký má pro naši planetu význam. Povídání můžeme dokreslit obrázky. Sdělíme žákům, že se ve zbytku hodiny budeme zabývat právě tropickým deštným lesem a povíme si, co jej trápí.

4 Křížovka (5 min.)

pomůcky: křížovka (příloha č. 9a), řešení křížovky (příloha č. 9b)

Úkolem žáků je samostatně nebo ve dvojicích vyluštit křížovku, jejíž tajenkou je slovo: OHROŽENÉ. Zeptáme se žáků:

- *Co může znamenat, že jsou TDL ohrožené?*
- *Čím mohou být ohrožené?*

Navážeme problematikou kácení tropických deštných lesů.

5 Kácení tropických deštných lesů⁷ (10 min.)

pomůcky: obrázky TDL (obrázky č. 3 a 4), vymezené hrací pole, kartičky pro stromy (příloha č. 10)

⁷ Inspirováno z: Vymírání lesa. Hranostaj.cz [online]. 2006 [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: <http://www.hranostaj.cz/hra181>

Žáci představují stromy – rozdáme každému jednu až dvě kartičky, na kterých bude napsáno, k čemu bude strom využit. Zároveň vybereme dva žáky, kteří nebudou představovat stromy, ale budou chytači (= společnosti, které les kácí). Vymezíme hrací pole a objasníme žákům princip hry – stromy v rámci prostoru běhají a pokaždé, když je chytač chytne, odevzdají mu 1 kartičku. Pokud už žádnou kartičku nemají, vypadávají ze hry.

6 Reflexe hry (7 min.)

Sedneme si s žáky do kruhu.

- Zeptáme se stromů, jak se jim hrálo. *Co se vám líbilo/nelíbilo? Proč jste prohráli?*
- Zeptáme se chytačů, jak se hrálo jim. *Co se vám líbilo/nelíbilo?*
- *Na co všechno se stromy z tropického deštného pralesa využívají? Jednotlivé položky se žáky rozebereme.*
- *Myslíte si, že máte doma nebo používáte něco, co pochází z tropického deštného lesa?*
- *Mají stromy nějakou šanci se bránit?*
- *Jaké problémy způsobuje kácení tropického lesa?*

7 Zápis do mapy (3 min.)

Necháme žáky orientačně zakreslit výskyt TDL v Jižní Americe do jejich mapy a rozhodnout se pro způsob, jakým se dopraví na další kontinent.

Zdroje:

Den Země. Wikipedie [online]. c2013 [cit. 2014-03-12].

Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Den_Zem%C4%9B

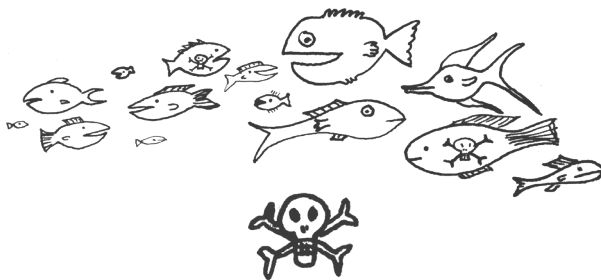
Historie Dne Země. DEN ZEMĚ [online]. nedatováno [cit. 2014-03-12]. Dostupné

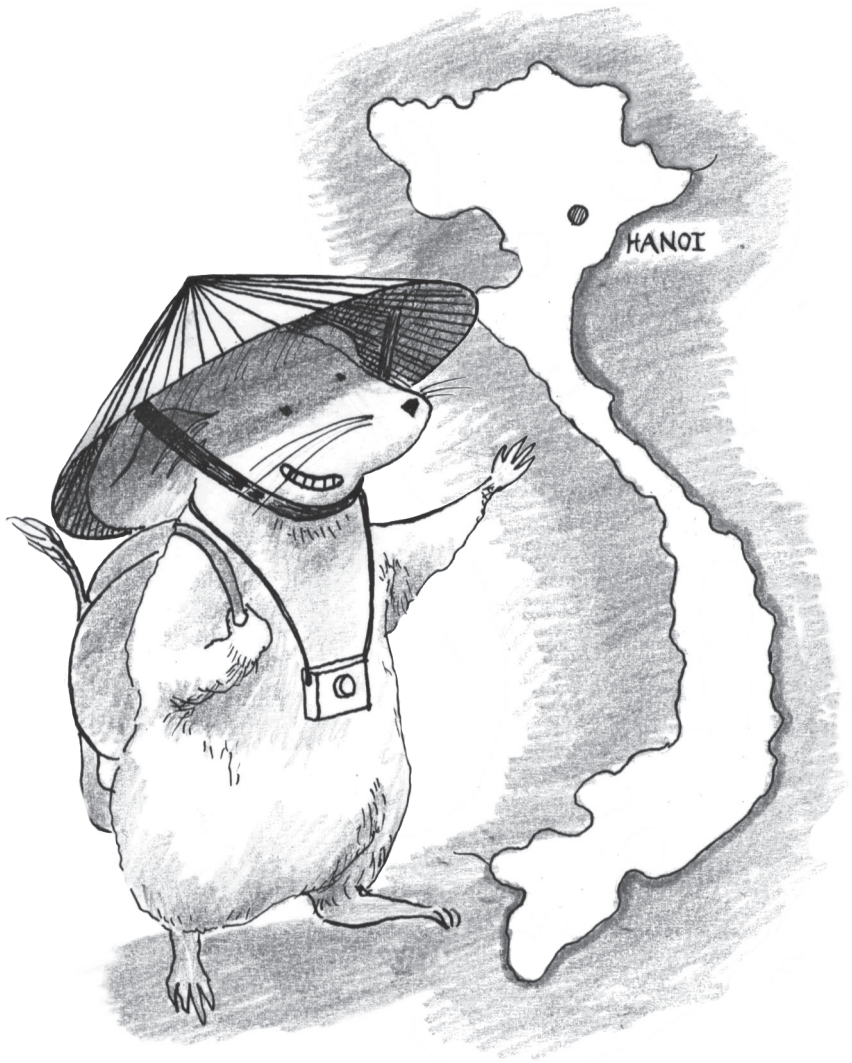
z: <http://www.terezango.cz/akce/dzhist.html>

22. 4. DEN ZEMĚ

Den Země má svůj původ v USA, kde se slaví od roku 1970. Za kampaň, která zde 22. dubna proběhla, stál americký senátor Gaylord Nelson podporován dalšími americkými politiky. Kampaň usilovala především o přenesení ekologické problematiky na politickou úroveň, ústředními tématy bylo zvýšení energetické účinnosti, recyklace odpadů a obnovitelné zdroje energie. Kampaň se setkala s obrovským ohlasem především z řad studentů základních, středních i vysokých škol. V roce 1990 se k oslavám Dne Země přidal i zbytek světa a 22. duben se tak stal mezinárodním svátkem, který se snaží upozornit na negativní dopady ničení životního prostředí. Akce, které se v tomto roce v rámci Dne Země uskutečnily, jsou považovány za největší veřejnosti organizovanou aktivitu v historii. Dnes se Den Země slaví ve 192 zemích světa a stále patří mezi nejrozsáhlejší celosvětové kampaně.

Oslavy Dne Země mají v České republice různou podobu. Probíhají ve městech i menších obcích, na školách i v zájmových sdruženích, a to formou výstav, konferencí, společných úklidů, výukových programů, farmářských trhů, ekojarmarků a podobně. Jaké akce pořádá ke Dni Země vaše škola?

Vietnamský den

Tento projektový den vycházející ze Světového dne kulturní rozmanitosti se zaměřuje na Vietnam. Žáci se během něj seznámí formou povídání, soutěží a her nejen se základními informacemi o této zemi, ale také s některými oblastmi vietnamské kultury: náboženstvím, jazykem, stravováním a uměním; a společně zjistí, jaké odlišné i podobné vlastnosti existují u českého a vietnamského národa.

 počet žáků	100	 stanoviště	1) Vietnam – co o něm víme? 2) Takhle se jí ve Vietnamu 3) Když se řekne Vietnam... 4) Trochu jiné, trochu stejné
 časová dotace	4 x 45 minut	 prostředí	třídy s pohyblivými lavicemi stanoviště Takhle se jí ve Vietnamu: kuchyňka
 CÍLE	1) Žáci popíší základní fakta o přírodě a lidech Vietnamu. 2) Žáci si vyzkoušejí přípravu vietnamského pokrmu a vyrobí si předměty typické pro tuto zemi (drak, klobouk). 3) Žáci porovnají odlišné i společné prvky v české a vietnamské kultuře.		
specifika průběhu	Žáci jsou namíchání napříč ročníky a rozdělení do 4 skupin, ve kterých pracují celý den. Jednotlivé skupiny pak vystřídají všechna 4 stanoviště.		
zařazení do RVP	vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět (Lidé kolem nás), Umění a kultura (Výtvarná výchova) průřezové téma: Multikulturní výchova (Kulturní diference, Etnický původ), Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (Evropa a svět nás zajímá)		
zařazení do NS GRV	Lidská práva, Globalizace a vzájemná závislost jednotlivých částí světa		

Na přípravě této metodiky se podílely pedagožky ze ZŠ Karla Staršího ze Žerotína Bludov Irena Dokoupilová a Iveta Šejnohová a pedagožky ze ZŠ a MŠ Olomouc-Ne-milany Anna Aberlová a Lenka Kovářová.

1. VIETNAM – CO O NĚM VÍME?

1 Živé pexeso (10 min.)

pomůcky: kartičky pexesa (příloha č. 1)

Cílem hry je seznámení se se základními informacemi o Vietnamu.

Vybereme dva dobrovolníky (hráče), kteří půjdou na chvíli ven ze třídy. Během toho, co jsou za dveřmi, požádáme žáky, aby utvořili dvojice. Do každé dvojice rozdáme kartičku s totožnou informací, úkolem žáků je si danou informaci přesně zapamatovat. Vyzveme dvojice, aby se promíchaly a posedaly na zem, případně do lavic tak, aby nešlo poznat, kdo tvoří jednotlivé dvojice.

Vyzveme žáky, kteří byli dosud na chodbě, aby se vrátili do třídy, a sdělíme jim, co je čeká. Jejich úkolem je hrát pexeso, s tím rozdílem, že nebudou otáčet kartičky, ale vyvolávat své spolužáky. Žák, který je vyvolán, se postaví, sdělí svou informaci a znovu si sedne. To samé udělá druhý vyvolaný žák. Pokud se jejich informace shodují, zapíše dvojice svou informaci na tabuli a zařadí se za spolužáka, který je „uhodl“, ten pak může vyvolávat dál. Pokud se informace vyvolané dvojice neshodují, je řada na druhém hráči, který se snaží uhodnout správnou dvojici.

★ *Tip: Ideální je vytvořit dvojice, které se spolu nebaví až tak často. Pokud by dvojici tvořily například dvě nejlepší kamarádky, hledání by bylo příliš jednoduché.*

Informace na kartičky

NEJBĚŽNĚJŠÍ DOPRAVNÍ PROSTŘEDEK: MOTORKA	Hlavní nábožeství je buddhismus
MLUVÍ SE VIETNAMSKY	ASIE
Hlavní město je Hanoj	Jí se hůlkami
MÁ 9× VÍCE OBYVATEL NEŽ ČR	Pěstuje se rýže
ZEMĚ DRAKA	Pěstuje se káva
JE 4× VĚTŠÍ NEŽ ČESKÁ REPUBLIKA	NOSÍ SE KLOBOUKY
ŘEKA MEKONG	

2 Povídání o Vietnamu (20 min.)

pomůcky: fyzickogeografická mapa světa, 4× slepá mapa Vietnamu (obrázek č. 1), mapa Vietnamu (obrázek č. 2), obrázky z Vietnamu (obrázky č. 3–17), hudební přehrávač s poslechovými ukázkami vietnamštiny (odkazy ve zdrojích) + dopravy a běžného dne ve Vietnamu

Sedneme si se žáky do kruhu a povídáme si o Vietnamu:

S odkazem na hesla na tabuli necháme žáky ukázat, na kterém kontinentu se Vietnam nachází, případně i v jakém regionu. Rozdělíme žáky do čtyř skupin. Do každé skupiny rozdáme rozstříhanou mapu Vietnamu a vyzveme žáky, aby obrázek složili. Poté se jich zeptáme, co může obrázek představovat. Sedneme si se žáky zpátky do kruhu, doprostřed rozložíme obrázky Vietnamu. Pomocí obrázků představíme žákům Vietnam, odkazujeme se na informace na tabuli. Povídání by mělo mít logickou strukturu, mělo by být zmíněno:

- poloha a tvar země
- povrch, podnebí
- obyvatelstvo – počet, jazyk, písmo, vyznání, doprava
– využijeme hudebních nahrávek
- zemědělství
- významná místa

3 Tvorba nástěnky (15 min.)

pomůcky: • arch balicího papíru – velký, na tvorbu nástěnky

- výtvarné potřeby – tužky, pastelky, fixy, lepidla (i tekutá)
- papíry (bílé i barevné)
- obrázky z Vietnamu z předchozí aktivity (obrázky č. 3–17)
- rýže + zrnková káva
- plastelína, špejle

Na daném stanovišti budou v průběhu celého dne žáci tvořit materiály pro nástěnku o Vietnamu, případně samotnou nástěnku. Následující úkoly není nutno plnit v uvedeném prostředí, záleží na posouzení učitele, jak je daná skupina vzhledem k navrženým úkolům zručná.

1. hodina: mapa + známá místa ve Vietnamu

Požádáme žáky, aby vytvořili jednu skupinu, která bude kreslit obrys mapy Vietnamu na velký arch. Součástí úkolu je i zasazení Vietnamu do prostředí – žáci budou pracovat s atlasem, na základě kterého svou mapu vybarví, popíšou okolní moře, státy apod.

Ostatní žáci kreslí samostatně nebo ve dvojicích známá místa ve Vietnamu, která pak nalepí k vytvořené mapě. Jako předlohu pro žáky použijeme obrázky z předchozí aktivity.

2. hodina: vlajka Vietnamu

a) varianta A: žáci jednotlivě kreslí vlajku Vietnamu, společně vyberou, která je nejhezčí a bude umístěna na mapu

b) varianta B: žáci mohou nakreslit menší vlajku, kterou pak nalepí na špejli a zapíchnou do plastelíny

3. hodina: rýže + káva

Žáci mohou pracovat samostatně, ve dvojicích, či ve skupinách. Rozdáme jim tmavý barevný papír, na který budou tvořit obrázek či třeba nápis pomocí lepení kávových zrn či rýže. Takto může být vytvořen i samotný název nástěnky.

4. hodina: buddhismus

Úkolem žáků je, ať už ve dvojicích, či samostatně, vymodelovat sochu Buddhy. Žáci jej mohou také nakreslit, společně pak rozhodnou, které výtvary umístí na nástěnku.

★ **Tip:** Veškeré obrázky kreslete na papíry, ne na samotný arch. Samostatné obrázky se pak na arch nalepí, aby vznikla koláž.

2. TAKHLE SE JÍ VE VIETNAMU

1 Ovoce (7 min.)

pomůcky: 4× sada ovoce (příloha č. 2), ovoce na ochutnávkou

Rozdělíme žáky do čtyř skupin a každé skupině rozdáme sadu obrázků s ovoci. Jejich úkolem je vytvořit z obrázků dvě podskupiny a určit, které ovoce roste v České republice a které je exotické. Výsledky si společně sdělíme, pojmenujeme si exotické ovoce rostoucí ve Vietnamu, ukážeme je žákům a dáme ochutnat.

2 Ve vietnamské kuchyni (5 min.)

pomůcky: obrázky vietnamských jídel (obrázky č. 18–21)

Sedneme si s žáky do kruhu a povídáme si o vietnamské kuchyni.

Pracujeme s obrázky.

1) Víte, co je základem vietnamské kuchyně?

2) Jaké maso nejčastěji jedí?
Jaké maso jíme my?

3) Co vidíte na obrázku?

Z čeho by se to mohlo vařit?

4) Čím se ve Vietnamu jí?

3 Soutěž s hůlkami (7 min.)

pomůcky: 2 páry hůlek, 4 malé misky, 5 balíčků bonbónů Vexta

Rozdělíme žáky do dvou skupin. Žáci se ve skupince postaví vedle sebe do řady. Na jeden konec řady umístíme talíř s bonbóny Vexta a vedle umístíme misku s hůlkami. Vysvětlíme žákům správné držení hůlek (návod: <http://tiny.cc/hulky>) a pak jim řekneme, že mají tři minuty na to, aby přemístili co nejvíce bonbónů z talíře do misky pouze za pomoci hůlek, přičemž se musejí střídat – ten na kraji u misky přemístí jeden bonbón a jde si stoupnout na konec řady, další za ním postupují stejně. Po třech minutách se soutěž ukončí a sečtou se přenesené bonbóny. Tým s nejvyšším počtem bonbónů vyhrává.

4 Vietnamské závitky (25 min.)

pomůcky: rýžové papíry, uvařená rýže, uvařené rýžové nudle, nakrájený salát, salátové okurky, papírový tácek pro každého žáka, 5 hlubokých talířů s vodou, 25 párů hůlek

Řekneme žákům, že si nyní společně připravíme a ochutnáme typickou vietnamskou pochoutku. Představíme jim tradici závitků i ingredience, ze kterých se běžně připravují. Pak žákům předvedeme, jak se závitky balí a jedí (viz odkaz v info pro učitele). Pustíme se do díla.

3. KDYŽ SE ŘEKNE VIETNAM...

Řekneme žákům, že se v téhle hodině budeme bavit o věcech, které jsou pro Vietnam tradiční.

1 Typicky vietnamské... (10 min.)

pomůcky: obrázek vietnamského draka (obrázek č. 15, 22, 23), kónický klobouk

Zeptáme se žáků, co se jim vybaví, když se řekne Česká republika. Máme nějaké symboly? Národní hrdiny? A co se jim vybaví, když se řekne Vietnam?

Drak

Zeptáme se žáků, jak asi vypadá drak?

Poté jim ukážeme obrázky vietnamských draků a povíme jim, co pro Vietnamce drak znamená.

- *V čem se vietnamský drak liší od toho našeho?*

Kónický klobouk

- *Kdo takový klobouk může nosit?*
- *Na co se asi používá?*
- *Nosí se i dnes?*

2 Tvořivá dílnička (35 min.)

Řekneme žákům, že si jeden ze symbolů Vietnamu právě vyrobíme. Společně se třídou se dohodneme, zda budeme vyrábět dráčka, nebo klobouk (výroba obou symbolů najednou by byla časově velmi náročná).

Návod na výrobu

a) Drak⁸

pomůcky: papírové/plastové kelímky, slámky, čtvrtky papíru, lepicí páska, nůžky, fixy, postup (příloha č. 3a a 3b)

b) Kónický klobouk⁹

pomůcky: archy tvrdého papíru s předkreslenými kruhy (d = 42 cm), nůžky, nastříhané proužky z barevného papíru, lepidla, sešívačka, jednobarevná stuha, postup (příloha č. 4)

- Vietnamský klobouk vytvoříme z tvrdého bílého papíru. Na papír předkreslíme kruh alespoň o poloměru 25 cm a v něm kruhovou výseč ke středovému úhlu 45°. Žáci dostanou výkres s takto předkresleným kloboukem, který si vystříhnou.

- Předem rozstříháme barevné proužky, které rozdáme žákům. Žáci pak lepí proužky paprskovitě od středu kruhové výseče. Barvy přitom střídají.

- Poté, co mají žáci kruh polepený proužky, jim ho pomůžeme stočit do tvaru kónického klobouku a sešívačkou spojíme dva okraje výseče.

- Zesponu k okrajům připevníme jednobarevnou stuhu a kónický klobouk je hotov.

3 Dračí tanec

pomůcky: hudba na dračí tanec (odkaz ve zdrojích), PC + zvuk + internet

Vysvětlíme žákům, co je to dračí tanec – můžeme dokreslit ukázkou z internetu (např. <http://tiny.cc/dracitanec>). Poskytneme žákům prostor, aby si mohli dračí tanec zatančit, využijeme draky či klobouky z předchozí aktivity.

8 Převzato z: TERZIAN, Alexandra M. Výtvarné náměty z Asie, Afriky a Ameriky. 1. vyd. Praha: Portál, 1997, 149 s. ISBN 80-717-8188-6.

9 Převzato z: ANYÁNA-děti a svět. Olomouc: Agentura rozvojové a humanitární pomoci Olomouckého kraje, 2008.

4. TROCHU JINÉ, TROCHU STEJNĚ¹⁰

1 Rodina (7 min.)

pomůcky: obrázky Hyen (obrázky č. 24–26)

Sedneme si se žáky do kruhu a ukážeme jim obrázek rodiny Hyen. Povídáme si s žáky:

- *Kdo tvoří rodinu na obrázku?*
- *Jaké jsou rozdíly mezi rodinou Hyen a vaší rodinou?*
- *V čem jsou si rodiny podobné?*
- *Kolik jmen mají lidé v České republice?*
- *Jaká jména jsou u nás běžná?*
- *Kolik jmen většinou máme? Má někdo více jmen?*
- *Které jméno se vám líbí?*
- *Jak vám říkají doma?*

2 Melodie podle jména (7 min.)

pomůcky: hudební nástroje (dřívka, triangl, činely, bubínek...)

Zůstaneme se žáky v kruhu a ukážeme jim, jak znějí různé nástroje. Poté si každý žák vybere hudební nástroj a zrytmizuje s jeho pomocí své jméno (jméno zároveň vyslovuje: MAR-KÉT-KA) tak, aby všichni slyšeli. Pak rozdělíme žáky na dvě skupinky, které mezi sebou budou soutěžit – vždy jeden ze skupiny beze slov zrytmizuje jméno spolužáka z libovolné skupiny a protější skupina hádá, o jaké jméno se jednalo.

3 Pohádka (25 min.)

pomůcky: pohádka (příloha č. 5), papíry + pastelky

Zeptáme se žáků:

- *Jaké pohádky znáte? Kterou máte nejraději?*

Řekneme jim, že si teď přečteme pohádku, která se vypráví dětem ve Vietnamu. Čteme pohádku, v průběhu děláme odmlky, během nichž se ptáme žáků na možný další vývoj příběhu. Zbyde-li čas, mohou žáci v závěru hodiny nakreslit jakýkoliv motiv z právě přečtené pohádky.

¹⁰ Inspirováno z: ANYANA – děti a svět. Olomouc: Agentura rozvojové a humanitární pomoci Olomouckého kraje, 2008

4 Reflexe (5 min.)

Odkážeme žáky na název stanoviště a požádáme je, aby se zamysleli, co mají Vietnamci a Češi společného a v čem se naopak liší.

21. 5. SVĚTOVÝ DEN KULTURNÍ ROZMANITOSTI – VIETNAMSKÝ DEN

Na naší planetě žije více než sedm miliard lidí. V různých koutech světa žijí odlišnými způsoby života a často i trochu jinak vypadají. Víme o nich něco? Jsme tolik odlišní, jak to na první pohled vypadá? Co máme naopak společného? A co si můžeme navzájem dát? Oslava vietnamského dne spadá pod oslavu Světového dne kulturní rozmanitosti. Tento mezinárodně významný den byl stanoven Valným shromážděním OSN na den 21. května od roku 2002 jako reakce na teroristické útoky z 11. září 2001. Světový den kulturní rozmanitosti vznikl jako výzva k toleranci a žití v harmonii ve světě odlišných kultur a interkulturního dialogu. Kulturní rozmanitost představuje různá témata, kterým se každý rok věnují mezinárodní i nevládní neziskové organizace, veřejnost či školy.

Tento den je založen na principu tolerance a respektování kulturní rozmanitosti a univerzální podpoře a ochraně lidských práv a UNESCO zdůrazňuje potřebu bojovat proti nerovnováze, zdůrazňuje význam zachování světově nejohroženějších kultur a také zdůrazňuje, že je důležité být si vědom hodnoty kulturní rozmanitosti.

Zdroje:

21. 5. Světový den kulturní rozmanitosti. In: Mzv.cz [online]. 2012 [cit. 2014-05-15]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/multilateralni_spoluprace/unesco/cr_v_unesco/x21_5_svetovy_den_kulturni_rozmanitosti.html

WorldDayforCultural Diversity forDialogue and Development. In: Unesco.org [online]. 2014 [cit. 2014-05-15].

Dostupné z: <http://www.unesco.org/new/en/unesco/events/prizes-and-celebrations/celebrations/international-days/world-day-for-cultural-diversity-for-dialogue-and-development/>

dem
kretin

Projektový den motivuje žáky k poznávání přírody a prostředí, kterým jsou obklopeni. Klade důraz především na čichový smysl, kdy si žáci uvědomují, jak jinak než pozorováním lze objevovat krásu svého okolí. Během projektového dne se žáci seznamují s květinami, které se běžně vyskytují na našich loukách či zahradách. Prostřednictvím plnění úkolů se pak dozvídají, odkud dané květiny pocházejí, jak se využívají, případně jak se jejich současné využití liší od toho dřívějšího a čím jiným jsou zajímavé. Nechybí ani vlastní zasazení květiny do květináče. Řada přijde i na pravděpodobně nejnámější květinu – růži. Co všechno stojí za její koupí? A jak to vůbec souvisí s globálními problémy? Projektový den Den květů poskytne odpovědi na tyto a mnoho dalších otázek, které mohou zvědavé žáky v souvislosti s květinami napadnout.

 počet žáků	20	 stanoviště	1) Včelky 2) Česká květinka 3) Keňská květinka 4) Parfém z přírody
 časová dotace	4 x 45 minut	 prostředí	venkovní – žáci by měli být vhodně oblečení (při přesazování květin budou pracovat s hlínou)
 CÍLE	1) Žáci vyjmenují a rozeznají květiny, které rostou na našich zahradách. 2) Žáci vysvětlí problematiku pěstování růží v Keni. 3) Žáci uskuteční výlet do přírody a pojmenují přírodniny podle jejich vůně.		
specifika průběhu	Na 1. stanovišti pracují žáci společně, během 2. a 3. jsou rozděleni na poloviny, které se v následující hodině vymění. Na posledním, 4. stanovišti pracují opět všichni společně.		
zařazení do RVP	vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět (Rozmanitost přírody Lidé kolem nás), průřezové téma: Environmentální výchova (Lidské aktivity a problémy životního prostředí), Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (Evropa a svět nás zajímá)		
zařazení do NS GRV	Globální problémy, Globalizace a vzájemná závislost jednotlivých částí světa		

Na přípravě této metodiky spolupracovaly pedagožky ZŠ a MŠ Lobodice Jana Blažková, Eva Gregovská a Jana Ježková.

1. VČELKY

1 Poznávání vůní (45 min.)

pomůcky: min. 12 pytlíčků s přírodninami se specifickou vůní, pracovní listy pro skupiny

Rozmístíme v prostoru 4 pracovní stoly (označené jako A, B, C, D), na každý z nich položíme několik pytlíčků naplněných přírodninami se specifickou vůní (cibule, máta, meduňka, heřmánek, pomerančová kůra, skořice, majoránka, vanilka, česnek, zázvor, pepř, hřebíček...). Pytlíčky označíme číslicemi 1 až X (na každém stole jsou minimálně 3 pytlíčky).

Rozdělíme žáky na 4 skupiny. Řekneme žákům, ať si představí, že jim narostla křídla a na hlavě vyrašila tykadélka... staly se z nich včelky, které poletují po zahradě a podle vůně si vybírají ty nejpřitažlivější rostlinky, na kterých usedají. Řekneme žákům, ať zavřou oči a vybaví si nejpříjemnější vůni, kterou kdy v životě cítili. Jaká to byla?

Každé skupině pak dáme pracovní list, na kterém jsou pod jednotlivými čísly pytlíčků uvedeny špatné přírodniny. Žáci procházejí kolem stolů a tipují správné vůně (v pracovním listě řadí správnou vůni ke správnému číslu pytlíčku).

Na závěr zkontrolujeme správné odpovědi a povídáme si s žáky o tom, k čemu jsou jednotlivé přírodniny dobré, k čemu je lidé využívají.

2. ČESKÁ KVĚTINKA

1 Brainstorming (5 min.)

Zeptáme se žáků: *Které květiny rostou na zahradě?*

2 Práce ve skupinách (25 min.)

pomůcky: pracovní listy do skupin (příloha č. 1), sada kartiček (příloha č. 2)

Rozdělíme žáky skupin (cca po 5 žácích). Každé skupině dáme pracovní list a sadu 24 kartiček (8 obrázků květin, 8 názvů květin a 8 zajímavostí o květinách). Úkolem žáků je správně k sobě přiřadit NÁZEV, OBRÁZEK a ZAJÍMAVOST dané květiny.

Po zkontrolování učitelem skupina vyplní pracovní list:

- 1) Nalepí do čtverečku obrázek květiny.
- 2) Dopíše pod obrázek název květiny.
- 3) Spojí květinu s příslušným obrázkem podle toho, co se o ní dozvěděli ze zajímavostí.

3 Pěstování (15 min.)

pomůcky: květináč pro každého žáka, hlína, voda, sazeničky květin, které se pěstují na českých zahradách

Zeptáme se žáků, jak se pěstují květinčky, a společně s nimi jmenujeme jednotlivé fáze pěstování (SÁZENÍ, ZALÉVÁNÍ, OKOPÁVÁNÍ...). Při každé fázi zmíníme, co k ní potřebujeme, a ukážeme na dané pomůcky (hlína, květináč...). Společně si pak zkusíme takovou kytičku zasadit.

3. KEŇSKÁ KVĚTINKA

1 Navození atmosféry (5 min.)

Řekneme žákům: *Zavřete oči, společně se přesouváme do Afriky, do země, která se jmenuje Keňa. Slunce svítí vysoko nad hlavou a je mnohem tepleji... Stáváte se dělníkem na obrovském poli – na plantáži, na které se pěstují květiny, jež jsou vyváženy do Evropy. Pěstujete květiny, které se dají koupit u nás v květinářství...*

2 Soutěž o nejlepší plantáž (25 min.)

pomůcky: plastové kelímky, 2 velké nádoby s vodou – jedna plná, dostatečně vzdálená od výrobců, další prázdná (u výrobců), špejle, zelený krepový papír, barevný krepový papír na okvětní lístky, izolepa, nůžky

Řekneme žákům, že jako dělníci na plantáži teď soutěží s další plantáží o nejlepší výsledek. Žáky rozdělíme do tří skupin (nosiči vody, výrobci květin, dopravci květin) a vysvětlíme jim princip hry i způsob výroby papírové květinčky (viz info pro učitele).

princip hry:

Nosiči vody:

- nosiči vody mají za úkol nosit na stanoviště vodu v malých kelímcích
- vždy, když donesou deset kelímků vody, mohou výrobci vyrobit jednu květinu

Výrobci květin:

- výroba květin podle návodu
- vždy, když výrobci vyrobí 5 květin, mohou je dopravci převézt do Evropy

Doprováci květin:

- dopravci oběhnou s květinami určitý úsek – například kolem školy/zahrady...

3 Diskuze (15 min.)

Diskutujeme se žáky:

- *Jak se asi lidem na takové plantáži pracuje?
V jakých podmínkách pracují?
Kolik asi dostanou peněz za jednu květinu?
Kolik korun byste vy sami chtěli za jednu květinu?*
- *Co znamenalo to nošení vody?
Když se všechna voda spotřebuje na pěstování květin,
komu pak chybí? Jaké to může mít důsledky?*

4. PARFÉM Z PŘÍRODY

1 Procházka za parfémem (45 min.)

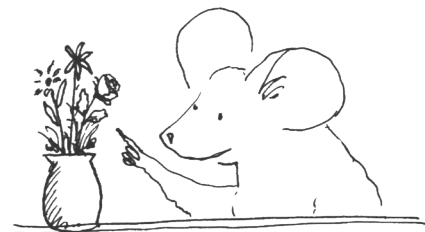
pomůcky: sklenice se šroubovacím víčkem pro každého žáka

Žáci vyrazí s učitelem na procházku. Každý žák bude mít s sebou čistou vymytou sklenici se šroubovacím víčkem. Během procházky žáci sbírají přírodniny, které jim voní, a tak si vyrobí vlastní směs vůní, vlastní parfém z přírody.

21. 6. DEN KVĚTŮ

Den květů se v České republice slaví tradičně v den letního slunovratu, tedy 21. června. Je oslavou všech kvetoucích rostlin, které nám svým vzezřením zpříjemňují všední dny a mnohdy dokážou potěšit i něčím jiným než jen svým vzhledem.

Květiny totiž nemají pro člověka a společnost jen estetický význam. Jejich hodnotu si mnohdy neuvědomujeme, neboť je vnímáme jako samozřejmou součást našeho okolí. Při nachlazení však obvykle sáhneme nejdříve právě po meduňkovém nebo šípkovém čaji. O léčivých účincích divizny velkokvěté jsme už možná také slyšeli, jak je to ale například s fialkou či narcisem? K čemu všemu se využívají jejich vlastnosti? A jak je to s ostatními květinami, které rostou kolem nás? Přestože jsme jimi obklopeni, spousta zajímavostí a informací o nich nám stále zůstává skryta. Den květů je příležitostí pozastavit se, rozhlédnout se kolem a uvědomit si nejen krásu, ale i význam kvetoucích rostlin kolem nás.

LITERATURA A ZDROJE

Následující seznam literatury týkající se projektové výuky a globálního rozvoje vzdělávání slouží jako přehled další možné inspirace, ze kterého můžete čerpat nápady pro vaši další práci.

Projektová výuka

COUFALOVÁ, Jana. Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2006, 135 s. ISBN 80-716-8958-0.

KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. Teorie a praxe projektové výuky. 1. vyd. Brno: MU Brno, 2009. ISBN 978-80-210-4142-4.

Projektové vyučování [online]. 2009 [cit. 2014-05-18]. Dostupné z: <http://www.projektovavyuka.cz/>

SÁRKÖZI, Radek. Projektové vyučování – 1. díl – Charakteristika. Čtenářská gramotnost a projektové vyučování [online]. 2010 [cit. 2014-05-18]. Dostupné z: <http://www.ctenarska-gramotnost.cz/projektove-vyucovani/pv-tipy/projektove-vyucovani-1>

TOMKOVÁ, Anna, Jitka KAŠOVÁ a Markéta DVOŘÁKOVÁ. Učíme v projektech. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-807-3675-271.

Globální rozvojové vzdělávání

FIEDOROVÁ, Marcela a Kateřina ŠTĚPNIČKOVÁ. Poznáváme svět: Programy globálního rozvojového vzdělávání pro žáky 1. stupně ZŠ. Olomouc: ARPOK, o. p. s., 2014. ISBN 978-80-905361-3-5.

DUDKOVÁ, Lenka a Kristýna TILLOVÁ. Na STOPĚ začleňování globálních témat do výuky. Olomouc: Agentura rozvojové a humanitární pomoci Olomouckého kraje, o. p. s., 2012. ISBN 978-80-905361-0-4. Dostupné z: http://www.arpok.cz/attachments/article/47/prirucka_mala_web.pdf

NÁDVORNÍK, Ondřej, CHÁRA, Petr: Bohouš a Dáša proti chudobě. 1. Praha : Člověk v tísní – společnost při České televizi, 2006. 63 s. ISBN 80-86961-09-5

Svět v nákupním košíku. 1. Brno : Společnost pro FairTrade, 2010. 45 s.

Společný svět : Příručka globálního rozvojového vzdělávání. 1. Praha : Člověk v tísní – společnost při České televizi, 2004. 321 s. ISBN 80-903510-0-X

PIKE, Graham, SELBY, David: Cvičení a hry pro globální výchovu 1. 1. Praha : Portál, 2000. 253 s. ISBN 80-7178-369-2

PIKE, Graham, SELBY, David: Cvičení a hry pro globální výchovu 2. 1. Praha : Portál, 2000. 235 s. ISBN 80-7178-474-5

SVĚT V JEDNOM DNI

Projektové dny s rozvojovou tematikou pro 1. stupeň ZŠ

Autorky: Kateřina Štěpničková, Marcela Fiedorová, Dominika Jíchová

Školy, které se podílely na zkoušení projektových dnů:

ZŠ a MŠ Lobodice

ZŠ a MŠ Dubicko

ZŠ a MŠ Slatinice

ZŠ Mánesova Otrokovice

ZŠ Karla Staršího ze Žerotína Bludov

ZŠ a MŠ Olomouc-Nemilany, Raisova 1

Recenze: Martina Fasnerová

Grafická úprava a ilustrace: Iva Hrubošová

Jazyková korektura: Ivana Farkašová

Vydal: ARPOK, o. p. s.

U Botanické zahrady 828/4

779 00 Olomouc

www.arpok.cz, grv@arpok.cz

Jsme nezisková organizace, která přináší do škol globální rozvojové vzdělávání. Pomáháme učitelům, jak učit aktuální témata dneška (např. chudoba, migrace, odpovědná spotřeba), a otevřeně o nich mluvíme se žáky. O těchto tématech informujeme i veřejnost, a tak podporujeme otevřenou a tolerantní společnost a aktivní zapojení lidí do dění kolem sebe.

ČESKÁ REPUBLIKA
POMÁHÁ

Olomoucký kraj

Publikace vznikla v rámci projektu **Svět v jednom dni – rozvojová témata v projektových dnech** realizovaného v letech 2012–2014 za finanční podpory Olomouckého kraje a z prostředků České rozvojové agentury a Ministerstva zahraničních věcí ČR v rámci Programu zahraniční rozvojové spolupráce ČR.

ISBN 978-80-905361-6-6

1. vydání

ARPOK, o. p. s.

U Botanické zahrady 828/4

779 00 Olomouc

www.arpok.cz

ISBN 978-80-905361-6-6

ARPOK